

Türk Sağının 68 Olayları Üzerinden Komünizme Bakışı*

Mehmet KOCA**

Öz

27 Mayıs askeri müdahalesi sonrası hazırlanan anayasanın getirdiği hürriyetler serbestisi, Türk siyasi tarihinde hem sol ideolojinin hem de sağ ideolojilerin güç kazanmasına yol açmıştır. 27 Mayıs sonrasında yeniden canlanmaya başlayan milliyetçilik düşüncesi başlı başına bağımsız bir hareket olarak ortaya çıkmaktan ziyade, solun aksiyonuna karşı bir reaksiyon olarak gelişmiş ve kısa zamanda siyasi ve sosyal hayatta ciddi bir ivme kazanmıştır. 1960'ların ortalarında yaşanan Kıbrıs sorunu ve Johnson mektubu gibi dış meseleler gençlik üzerinde büyük bir etki yaratarak, gençlerin milliyetçi duygularını tetiklemiştir. 1960'ların ikinci yarısında milliyetçi/muhafazakâr siyaset adamları ve öğrenciler tarafından başlatılan geniş çaplı teşkilatlanma çalışmaları hızla tamamlanarak, 1968 öğrenci olayları esnasında sol gruplara ve komünizm ideolojisine karşı büyük bir mücadele başlatılmıştır. Bu dönem sol örgütlerin elde ettikleri gücün etkisiyle üniversitelerde başlattıkları eylemler karşısında milliyetçi/muhafazakâr gençler, bu düşünceye sahip siyaset ve fikir adamlarının da etkisiyle, komünizm ideolojisine ve ülkedeki komünistlere yönelik düşmanca bir tavır geliştirmişlerdir. Avrupa'daki olayların etkisiyle başlayan fakat ülkenin iç dinamikleri dolayısıyla kendine has bir hareket ortaya koyan Türkiye'deki 1968 gençlik olayları, ülke genelinde büyük bir toplumsal güce sahip olan komünizm karşıtı milliyetçilerle, komünist bir hükümet kurmanın arzusu içerisinde olan sol grupları karşı karşıya getirmiştir. İki grup arasında önce protesto gösterileriyle başlayan olaylar zamanla dozunu arttırarak sonu ölümlerle biten karşılıklı çatışma ve şiddet olaylarına dönüşmüştür. Bu çalışmada Türk sağının 68 olayları boyunca komünizm ideolojisine ve komünist gençliğe bakışı ve iki grup arasında yaşanan çatışmaların temel nedenleri geniş bir perspektiften incelenerek ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sağ, Milliyetçilik, Muhafazakârlık, 68 Olayları, Sol, Komünizm, Gençlik.

The Turkish Right's View On Communism Through The 68 Events

Abstract

The atmosphere of freedom brought by the constitution prepared after the May 27 military intervention led to the strengthening of both left and right ideologies in Turkish political history. The idea of nationalism which started to revive after 27 May developed as a reaction against the leftist action rather than being as an independent movement in its own right and soon gained serious momentum in political and social life. Foreign issues, such as the Cyprus issue and the Johnson letter in the mid-1960's, triggered nationalist sentiments of the young people by creating a great impact on

*Bu makale İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde hazırlanan "Türk Sağının Türk Soluna Bakışı (1960-1971)" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

** Dr., mehmetkoca4x4@gmail.com, ORCID:0000-0002-1218-7007

the youth. In the second half of the 1960's, by having being completed quickly of the organization of large-scale organizations initiated by nationalist politicians and students, during the 1968 student incidents, a major struggle against the leftist groups and the ideology of communism was initiated. In this period, in face of the actions the leftist organizations initiated in universities because of the impact of power they gained, the nationalist youth have developed a hostile attitude towards the communists in the country and the ideology of communism depending on the influence of nationalist politicians and thinkers. 1968 youth events in Turkey which started with the impact of Europe, but which put forth a unique movement way with effect of the internal dynamics of the country made the anti-communist nationalists, who had a great social power across the country, confront the leftist groups, which wanted to establish a communist government in Turkey. The events that started with protest demonstrations between the two groups increased in time and turned into incidents of mutual conflict and violence that ended in death. In this study, the communist ideology and the view of the communist youth during the 68 events of the Turkish right and the main causes of the conflicts between the two groups were examined from a broad perspective.

Key Words: Right, Nationalism, Conservatism, 68 Events, Left, Communism, Youth.

Giriş:

Siyasetin kavram haritasında üst sıralarda yer alan ve yaklaşık iki yüz yıldan fazla bir süredir siyaset lisanında kullanılmaya devam eden sağ ve sol terimleri, 1789 Fransız Devrimi sonrası kurulan Fransız Kurucu Meclisi'ndeki siyasi bölünmelerden türetilmiştir. Meclisin sağında monarşinin korunmasından ve daha ılımlı bir değişimden yana olan Jirondinler, solunda ise mevcut sistemi devirmek ve daha eşitlikçi bir cumhuriyet kurmak isteyen Jakobenler oturuyordu. Bu tarihten itibaren sağ, siyasetin muhafazakârlarını sol ise genellikle siyasetin radikallerini temsil etmiştir. Sağ ve sol kavramları zamanla siyasetin birbirine bağlı ama biri diğerinden uzak iki kavramı hâline gelmiştir. XIX. yüzyılda, ütöpik sosyalizmin ve daha sonra Marksizm'in yükselişiyle birlikte, üretim araçlarının özel mülkiyetten ortak mülkiyete dönüştürülmesini önerenler solcular olarak kabul edilirken, statükoyu korumaya çalışanlar sağcılar olarak kabul edildi. Bu iki kelimenin yaygınlaşarak halk arasında popüler hâle gelmesi ise XX. yüzyılın ilk yarısında gerçekleşmiştir. Türkiye'de ise bu kelimelerin yaygın kullanımı 1960'lı yıllara rastlamaktadır. Bu tarihe kadar Türk siyasetinde sağ ve sol, aşırı sağ, aşırı sol, ortanın solu, merkez sağ gibi kavramlar mevcut değildi. Osmanlının modernleşme sürecini başlattığı Tanzimat döneminden beri ülkede modernleşme yanlısı olanlar ve buna karşı olanlar şeklinde bir ayırım vardı. Bu reformlarından yana olanlar ilerici, reformlara karşı olanlar ise gerici olarak nitelendiriliyordu. 1960'lara kadar daha çok ilerici-gerici şeklindekikavramlar kullanılırken bu ayırım 1960'lara gelindiğinde yerini yavaş yavaş sağcı ve solcu kavramlarına bırakmaya başlamıştır.

Türkiye'deki sağ ideoloji bünyesinde iki kavram barındırır. Bunlardan biri milliyetçilik diğeri muhafazakârlıktır. Osmanlının son dönemlerinde devletin içinde bulunduğu sıkıntılı durumdan çıkmak için izlenmesi gereken siyasi yöntemlerden biri olarak düşünülen milliyetçilik, birçok Osmanlı entelektüeli ve özellikle İttihat ve Terakki'nin çalışmalarıyla büyük gelişme göstermiştir. Fakat milliyetçilik düşüncesi asıl başarıyı cumhuriyet döneminde Mustafa Kemal Atatürk'ün ilke ve inkılaplar üzerinden yürüttüğü ve süreç içerisinde devlet politikası hâline gelen milliyetçilik anlayışıyla yakalamıştır. Kendi içerisinde üç farklı dönem yaşayan bu milliyetçilik anlayışının ilk dönemi 1919-1923 yılları arasına tekabül eden Millî Mücadele dönemi, ikincisi 1924-1929 yılları arasında yaşanan Cumhuriyetçi dönem ve son olarak 1929-1938 yılları arasındaki etnik tanımlamaya kayma dönemleridir (Yıldız, 2009, s. 217-226). İlk dönemin belirgin unsuru, milli kimliğin baskın

bir şekilde din tarafından belirlenmesi, milliyetin din ile tanımlanmasıdır. İkinci dönem, dinin kamusal alan dışına çıkarılması, din yerine milliyet duygusunun ikamesi ve etnik çoğulcu söylemin terk edilerek daha net bir milliyet anlayışının ortaya konmasıdır. Bu aynı zamanda Batılılaşma sürecinin hızlandığı ve reformların gerçekleştirilmeye başlandığı dönemdir. Üçüncü dönemde ise milli kimlik, Türklük ekseninde tanımlanmaya başlanmış, anayasal Türklük ile hakiki Türklük arasına mesafe konularak Türk milleti, ırkçı değil ama etnik bir modelleme ile tanımlanmıştır.

Muhafazakârlık kavramı ise Osmanlının Batı ile arasındaki farkı kapatmak üzere başlattığı modernleşme hareketleri sonucunda gelişerek Türk siyasi hayatına dâhil olmuştur. Tanzimat döneminde, yenileşme çabalarının istenmeyen sonuçlarına yönelik gösterilen tepkiler sonucunda muhafazakâr tutum gelişmeye başlamıştır (Safi, 2007, s. 113-114). Muhafazakârlığın genel kabul gören tanımlarından ilki eskiyi ya da mevcut olanı korumak ve değiştirilmesine karşı olmaktır. Bir diğer anlamı ise siyasi hayat için sağ eğilimli ideolojileri işaret eden ve toplumsal değerleri koruyan, reformlara, devrimci düşüncelere ve modernleşmeyi savunanlara karşı olanı ifade etmektedir (Altınyıldız, 2006, s. 179).¹ Muhafazakârlık, bütün felsefesini geçmişini korumak üzerine kuran ve yeniliğe tamamen karşı çıkan bir ideoloji değildir. Eski düzene, geleneklere ve eskinin değerlerine bağlı kalırken, aynı zamanda eskinin değerli yanlarından faydalanarak yeni düzeni oluşturmaktır. Muhafazakârlık, mevcut hukuki düzenin ve statükonun korunmasından yana olan, köklü değişimlerden şüphe duyan bir düşünce şeklidir. Toplumsal düzen açısından aile, gelenek, din gibi toplumsal kurumlarda yaşanabilecek bozulmaların toplumsal yapıya zarar vereceğini düşünür, bu nedenle bu kurumların varlığına ve muhafazasına büyük önem verir (Aktan, 2007, s. 51).

Tüm dünyada ve Türkiye’deki kullanımına baktığımızda, toplumda bazı kesimlerin muhafazakârlığa karşı olumsuz bir bakış açısına sahip olduğu görülmektedir. Muhafazakârlık kavramı genellikle gericilik ve tutuculuk kavramlarıyla karıştırılmaktadır. Çoğu zaman muhafazakâr olmak, dindar olmakla aynı anlamda kullanılabilir. Türkiye ve benzeri diğer bazı ülkelerde kavramın içeriği yeterince bilinmediği için ülkenin geri kalmışlığına sebep olarak gösterilebilmektedir. Bu nedenle Türkiye’de yaşayan entelektüellerin çoğu, muhafazakâr olarak nitelendirilmekten hoşlanmamaktadırlar. Türk muhafazakârlığının İslamcılık ile aynı olduğunu savunanlar vardır. Onların bu düşüncesi Türk muhafazakârlığını kavram olarak değerlendirmede bir sorun teşkil etmektedir. Muhafazakârlık ile İslamcılık farklı kavramlardır; fakat bazı olaylara yönelik bakış açılarında benzerlikler vardır, bu nedenle iki kavram arasında bir yakınlık olduğu söylenebilir (Mollaer, 2009, s. 180). Muhafazakârlık genel olarak statükonun korunmasından yanadır; fakat statükonun içeriği kesin değildir, farklı koşullara göre değişkenlik göstermektedir. Yaşadığı çağın ve coğrafyanın koşullarına göre farklı şekillerde gelişen bir düşünce biçimidir. Bulunduğu bölgenin koşullarına göre muhafazakârlık bazen milliyetçi, bazen cumhuriyetçi, bazen dini ve geleneksel, bazen de bilimsel mahiyete bürünmüş şekilde karşımıza çıkmaktadır (Nazlı, 2007, s. 142). Muhafazakârlık düşüncesi siyasi ideoloji dünyasında kesin ve kararlı bir şekilde sağ tarafta yer alır. Aynı zamanda siyasi ideolojileri kategorize ederken sağ ve sol ayrımında, genellikle sağ tarafta yer alan ideolojiler, muhafazakâr ve tutucu olarak; sol kanatta yer alan ideolojiler ise, değişime açık ve yenilikçi olarak nitelendirilirler.

¹Bir siyasi tanım olan muhafazakârlık, İngilizce karşılığı olarak “conservatism” kavramının sözlük anlamı, “korumak ya da olduğu gibi muhafaza etmektir.” Muhafaza sözcüğü ise Arapça “hıfz” kelimesinden türemiştir ve “saklamak, korumak, bellekte tutmak” anlamlarına gelmektedir. (Marshall, 1999, s. 512).

Türk sağının ya da bir başka bir deyişle milliyetçi/muhafazakâr kesimin milli ve manevi meselelere yönelik kitlesel tepkileri 1930'lu yılların başına kadar uzanmaktadır. 1933 yılında art arda yaşanan iki olay Türkiye'de sağcı gençliğin tepkisel reflekslerini harekete geçiren ilk olaylar olmuştur. Bu olayların ilki İstanbul'da demiryolu işletmeciliği yapan Fransız Vagon-Li (Wagons-Lits.) şirketinin Türk asıllı çalışanını önce Fransızca konuşmaya zorlaması ve sonrasında işten çıkarılması üzerine İstanbul Üniversitesi öğrencileri ve MTTB'li gençler 25 Şubat'ta olaylı bir protesto gösterisi düzenlemişlerdir. Bu olayın üzerinden yaklaşık iki ay geçmişti ki bu defa Razgard Olayı patlak verdi. Bulgaristan'ın Razgrad şehrindeki Türk mezarlığının bir grup Bulgar tarafından tahrip edilmesi üzerine MTTB'li gençlerin öncülüğünde İstanbul'da iki gün süren olaylı bir gösteri tertiplenmiştir. (Darendelioğlu, 1977, s. 65-75). II. Dünya Savaşı öncesi farklı konular üzerinden milli ve manevi tepkiler gösteren Türk sağının milliyetçi/muhafazakâr unsurları bu tepkilerin isavaştan sonra Türkiye üzerinde etkisi daha fazla hissedilen komünizm tehlikesine yöneltmişlerdir. Bu durumun en bariz örnekleri ise komünizm yanlısı olmakla suçladıkları Tan gazetesine yönelik düzenlenen binlerce kişinin katıldığı protesto gösterisi ve baskın olayıdır. Bir diğer olay ise Dil Tarih Coğrafya Fakültesi'nde ders veren Behice Boran, Pertev Naili Boratav ve Niyazi Berkes gibi sol görüşlü hocaların komünist eğilimli söylemlerinden rahatsızlık duyan MTTB'li gençlerin başlattığı 1947 tarihli DTCF olaylarıdır.

Türkiye'de 1950-1960 yılları arasındaki DP iktidarı döneminin Batı yanlısı politikaları, komünizm karşıtlığı ve Sovyet düşmanlığı gibi politik meselelerin bir sonucu olarak sol içerikli siyasal ve ideolojik akımlar toplumsal hayattan tamamıyla tasfiye edilmeye çalışılmıştır. Bunun sonucunda ülkenin siyasi gündemine milliyetçilik ve muhafazakârlık kavramları egemen olmuştur. Bu dönem ABD'nin Türkiye'ye pazarladığı McCarthyciliğin² de etkisiyle ciddi bir sol karşıtlığı ve komünizm ideolojisine yönelik yoğun bir karalama kampanyası başlatılmış, bu durumun sonucu olarak sol karşıtlığından beslenen keskin bir milliyetçilik anlayışı ortaya çıkmıştır. 1955 yılının Eylül ayında Selanik'te Atatürk'ün evinin bombalandığı haberleri üzerine harekete geçen milliyetçi/muhafazakâr kesim İstanbul'da azınlıklara yönelik saldırılarda bulunmuş, tarihe 6-7 Eylül Olayları olarak geçen hadiseler, DP döneminde ortaya çıkan bu anlayışın bir örneği olmuştur.

Demokrat Parti'nin siyasi hayatına son veren 27 Mayıs 1960 askeri müdahalesinden sonra hazırlanan yeni anayasanın sağladığı kısmi hürriyet ortamı siyasi ve toplumsal meseleler üzerinde entelektüel tartışmalara sebep olmuş ve bu durum düzenli aralıklarla çıkan pek çok yeni dergi ve kitapla kendini göstermiştir. Bu yayınların etkisiyle bir siyasi bilinç oluşturan özellikle solcu gençler legal veya illegal kulüp, dernek, örgüt veya siyasi partiler içerisinde kendilerine yer bulmuşlardır. Solun bu büyüme ve gelişmesi karşısında kayıtsız kalmayan sağcı gençler de milliyetçi/muhafazakâr yapılanmalar içerisinde yer almayı kendilerine görev bildiler. 1960'ların ikinci yarısına gelindiğinde dünya genelinde 68 olayları olarak bilinen gençlik eylemlerinin ateşi büyüyerek bir yangına dönüştü ve dünya genelindeki birçok ülke bu yangından etkilendi.

1. Dünya'da ve Türkiye'de 68 Hareketini Doğuran Sebepler

II. Dünya Savaşı, daha önce tarihte eşine rastlanmamış bir nükleer felaketle son bulmuş; savaş sonrasında dünya, uzlaşılması mümkün görünmeyen iki kutuplu bir yapı

²ABD'de 1940'ların sonunda başlayıp 1950'lerin sonuna kadar devam eden bir komünist korku dönemi yaşanmıştır. Birçok Amerikalı için, bu "Kızıl Korku" nun en önemli sembolü, Wisconsin Senatörü Joseph P. McCarthy'ydi. Bu isim tüm dünyaya komünizm karşıtlığıyla tanımlanan McCarthyism veya McCarthyilik olarak bilindi. (Schrecker, 2004, s. 5).

halinde Soğuk Savaş sürecine girmiştir. Dünya, bir tarafta komünist ideolojinin sembol ismi olan Sovyetlerin liderliğini yaptığı Doğu Bloğu; diğer tarafta kapitalizmin kalesi olarak tanımlanan Amerika'nın başını çektiği Batı Bloğu olarak iki farklı ideolojik kampa ayrılmıştır. İngiltere, Fransa ve Almanya gibi siyasi ve ekonomik açıdan güçlü devletler ağır savaş şartları dolayısıyla ekonomik ve sosyal anlamda büyük bir güç kaybına uğramışlardır (Kennedy, 2001, s. 428). Bu durum savaştan en az yara alan ABD'yi savaş sonrası askeri ve ekonomik alanlarda Avrupa'nın ilerisine taşımıştır. Savaş sonrası sahip olduğu ekonomik ve askeri güç sayesinde dönemin en büyük dinamik gücü hâline gelen ABD, yeni bir dünya görüşünün öncülüğünü yapmıştır. Soğuk Savaş döneminin başlamasıyla birlikte istikrarlı bir kalkınma ekonomisine bağlı olarak, yeni tüketim kalıplarının oluşturulmasıyla güç kazanan ve durağan toplum yapısını hedef alan bu dünya görüşü, 1960'lardaki durgunluk dönemine kadar ABD tarafından başarıyla sürdürülmüştür.³ Bu büyük savaşın ardından yaşanan ekonomik atılım sayesinde ABD ve özellikle Avrupa ülkelerinde elde edilen sosyoekonomik büyüme ve refah seviyesinin yükselmesi 1945 ile 1965 arasındaki yirmi yıllık dönemin belli başlı karakteristik özelliğidir. Bu dönem gelişmiş sanayi ülkelerinin tamamında köyden kente doğru akan büyük bir göç dalgası başlamış ve sonuçta kentlerde ayakta durmaya çalışan işçilerin sayısında ciddi anlamda bir artış yaşanmıştır. Bu sosyal sorunun ortaya çıkardığı travmatik durum ve refah seviyesinin yükselmesiyle birlikte artan doğum oranları gibi farklı sebepler tüm bu yirmi yıllık süreci etkileyen ve değiştiren etmenler olmuştur (Katsiaficas, 1987, s. 132).

Dünya 1960'lı yıllara doğru yol alırken 1959 yılında gerçekleşen Küba devrimi, 1962'de Cezayir'in Fransa'ya karşı bağımsızlığını elde etmesi, ardından ABD'nin 1963'te bir süredir devam eden Vietnam Savaşı'na dâhil olması ve 1966 yılı başında Çin Komünist Partisi (ÇKP) lideri Mao Zedong'un kapitalizmin etkilerini ortadan kaldırmak üzere başlattığı Çin Kültür Devrimi gibi etkileri tüm dünyayı saran birçok toplumsal olay yaşanmıştır (Çubukçu, 1998, s. 26). Yarattığı etkiler göz önüne alındığında bahsi geçen bu olaylar içerisinde en önemlisi ABD ile Sovyetleri doğrudan bir çatışmanın eşğine getiren 1962 yılındaki Küba füze krizidir. Dünya politikası üzerinde önemli izler bırakan bu kriz ABD'de başlayıp daha sonra tüm dünyaya yayılacak olan ve hippie gençliğinin de içerisinde yer aldığı savaş karşıtı bir hareketin ateşleyicisi olmuştur (Sönmezoglu, 1986, s. 104-105). Bu olayın dışında sonuçları itibarıyla dünya genelinde büyük ses getiren ve tepki oluşturan bir başka olay 1968 yılındaki Sovyetlerin Çekoslovakya'yı işgalidir. Çekoslovakya Komünist Partisi (KSC) Sekreteri Alexander Dubçek'in başlattığı "Prag Baharı" adı verilen siyasi liberalleşme reformlarını durdurmak için Sovyetler Birliği ve Varşova Paktı'nın diğer üyeleri Doğu Almanya, Polonya, Bulgaristan ve Macaristan 20-21 Ağustos 1968 tarihinde Çekoslovakya'yı işgal etmişlerdir (Armaoğlu, 1983, s. 563-572). İşgal, A. Dubçek'in "güler yüzlü sosyalizm" olarak nitelendirdiği liberalleşme reformlarını durdurarak otoriteyi tekrar Çekoslovakya Komünist Partisi adına güçlendirmiştir.

Dünya genelinde yaşanan tüm bu toplumsal olaylardan en fazla etkilenen kesim ülke ve dünya meselelerine karşı ilgi duymaya başlayan öğrenciler olmuştur. Nitekim 1965'te başlayıp adını olayların zirveye ulaştığı yıl olan 1968'den alan, tüm dünyada ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel alanlarda çok ciddi bir krize neden olan bu olayların başını, öğrenci gençliği çekmektedir. Bu dönem gençlik ayrı bir toplumsal grup hâline gelmiştir. II. Dünya

³ "1960'lı yıllarda üretkenlik artışı yavaşlar, kâr oranları ağır ağır düşer. Kârlarda kaydedilen düşüşün emek gelirlerine yönelik bir saldırıyla telafi edilmesi ise, bunalımın bir sonraki aşamasında pazar sorununu ortaya çıkaracaktır. Bunalımın işaretleri 60'lı yılların ikinci yarısında görülebilir hale gelir. Üstelik 20-25 yıllık genişlemenin tüm uluslararası fiili ve hukuki çerçevesi de zedelenmektedir. (Giritli, 1990, s. 6).

Savaşı sonrası yaşam şartlarının iyileşmesi ve artan refah seviyesi, dünya genelinde doğum oranlarının artması ve bebek ölümlerinin azalması yönünde bir etki oluşturmuştur. Bu da 1960'lı yıllara gelindiğinde 15-25 yaş grubunun oluşturduğu yoğun bir genç nüfusu ortaya çıkartmıştır. Bu söz konusu genç kitle hiçbir ekonomik faaliyet içerisinde yer almadan toplumsal açıdan bir "ara dönem" sayılabilecek bu zaman dilimini eğitim-öğretim faaliyetleri dolayısıyla uzatmıştır. Ekonomik ve toplumsal ilişkilerin yoğunlaşması ve üretim elemanlarında yaşanan değişim ve gelişime paralel olarak nitelikli yükseköğrenim kurumları açılmaya ve yaygınlaşmaya başlamıştır. Bu durumu sayısal olarak ifade edecek olursak; 1950 ile 1964 yılları arasında üniversiteli öğrenci sayısı ABD ve Almanya'da iki kat, Fransa'da üç kat, İngiltere ve İtalya'da ise %50 oranında artmıştır (Boratav, 1998, s. 9; Toprak, 1998, s. 155). Böylelikle Avrupa ve ABD'nin toplumsal hayatında, eğitim-öğretim faaliyetleri maksadıyla üretimde yer almayan, salt tüketici niteliğe sahip, gezi, alış-veriş, müzik ve eğlence kültürüne kapılmış genç bir nüfus ortaya çıkmıştır. Fakat gençlik sistemin kendisini sokmaya çalıştığı belli kalıplara sığmayarak kabından taşmış;ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel konularda, düşüncelerini ortaya koymaya ve kendi düşünce kalıplarına uymayanları da değiştirme mücadelesinde rol almaya karar vermiştir. Bu durumun iki temel gerekçesi olduğu söylenebilir. Bunlardan birincisi bu dönemin gençliği II. Dünya Savaşı'nın yokluk ve yoksulluk döneminde değil, savaş sonrası bolluk ve refah seviyesinin arttığı dönemde doğmuş ve azla yetinme düşüncesinden uzak büyümüşlerdir. Bu durumun bir sonucu olarak gençlerde kanaatkâr veya tatminkâr bir tutumdan ziyade, taşkın tavırlı ve her türlü aşırılığa yatkın yeni bir gençlik profili ortaya çıkmıştır. İkincisi ise tüketim kültürü üzerine kurulu Amerikan hayat tarzının insani mutluluğu, tatmini ve erdemlerini, tüketimin sınırları ve tüketim normlarına indirgeyen bir anlayış ya da ideolojisi vardı. Böyle bir ideolojinin yarattığı tek tip hayat tarzı, yaratıcı ve insani inisiyatifleri engellemekte, hatta gençliğin içinde bulunduğu ağır bunalımın da müsebbibi sayılmaktaydı. Nitekim dönemin radikal gençlik grupları da kendilerine sunulan bu kalıplarla alay etmeye ve bu hayatın dışında farklı bir hayat kurgulayarak marjinal alt kültürlerle yönelmeye başladılar. ABD'de Beat/Beatnik⁴ ve Hippie⁵ çizgisiyle başlayan bu protest hareket, 1967 ve 1968 yıllarındaki gençlik hareketleriyle birlikte özellikle sosyalist öğrenci grupları tarafından benimsenerek politikleşti. 1960'ların ikinci yarısında dünya genelinde gerçekleştirdikleri gösterilerle ses getiren gençler iki konu üzerinde seslerini yükseltiyorlardı. Bunlardan ilki eğitim sistemi ile ilgili temel sorunları konu alıyordu. Savaş sonrası dönemin sosyoekonomik şartları gereğince, bilginin üretimi de artık piyasa şartlarına indirgenmeye başlanmıştır. Fransa Eğitim Bakanı'nın "Üniversitelerin sanayileşmesi gerek", sözleri bilginin asıl üreticileri olan öğrenciler ve bilim adamlarının elinden çıkarak, kapitalist üretim ve tüketim kalıpları içerisine sokulmaya çalışıldığının açık bir ifadesi olmuştu (Kızık, 2008, s. 78). Gençlik giderek hiyerarşik ve bürokratik bir yapı kazanan eğitim sistemi üzerindeki üretim yeteneğini kaybetmekle kalmıyor aynı zamanda bilgi üzerindeki etkisini yitirerek bir nevi proleterleşiyordu. Tüm bu yaşananlara ek olarak bir de gerekli reformların bir türlü

⁴Beat Kuşağı'nın ortaya çıkışı, süresiz ve amaçsız yolculuklara ve yer değiştirmelere dayanır. 1940'lı yıllarda, Columbia Üniversitesinden bir grup öğrenci, ekonomik buhran sonrası amaçsızca otostopla Amerika'yı dolaşmaya başladılar. 1960'lara girilirken Beat hareketi, Amerikan serseri gençliğinin öncüsü haline gelmiş ve müzikten sinemaya, şirden romana her alanda etkisini göstermeye başlamıştı.1960'larda ortaya çıkan Hippie hareketinde Beat kuşağının derin izleri görülmektedir. (Gair, 2008, s. 10-25).

⁵1960'ların ikinci yarısı ile 1970'li yılların başı arasındaki dönemde sevgi, barış, kardeşlik kavramlarını kendilerine rehber, "savaşma seviş" sözlerini de slogan edinen, klasik hayat düzenini ve tüm siyasi erkleri reddederek uzun saç, sakal ve geniş çiçekli kıyafetleriyle kendi hayat tarzlarını oluşturmaya çalışan ve en belirgin özellikleri seyahat etmek, uyuşturucu kullanmak, müzik ve eğlence olan bir gençlik akımıdır.Daha geniş bilgi için bkz. John BassettMcCleary, TheHippie Dictionary A CulturalEncyclopedia of The 1960's and 1970's, Ten SpeedPress, New York 2004.

yapılamaması nedeniyle giderek hantallaşan ve eskiyen eğitim sistemi, öğrencilerin hareket sahasını gittikçe daraltıyordu. Politik muhalefeti kendi kimliğiyle birleştiren gençlerin sesini yükselttiği ikinci konu ise “doğrudan demokrasi” şeklinde kavramsallaşan siyasi taleplerdir. Öğrenci gençliğinin sloganı hâline gelen “Demokrasi hemen şimdi” tüm dünya gençlerinin temel ilkesi hâline gelmişti. Özellikle Küba Devrimi, Prag Baharı ve üçüncü dünya ülkelerindeki özgürlük hareketleri birtakım demokratik taleplerde bulunan gençlik kitlesini harekete geçirmiş, başlarda kendi eğitim-öğretim talepleri için yola çıkan gençler, daha sonra tüm dünya geneline yayılan bu eşitlik, özgürlük ve adalet söylemlerini tıpkı bir marş söyler gibi gür bir sesle hep bir ağızdan söylemeye başlamışlardır (Erten, 2008, s. 837). 1960’lı yıllar boyunca taleplerinin gerçekleştirilmesi adına statükoya başkaldıran bu radikal öğrencilerin pek çoğu 1970’li yıllarda Fransa, Almanya, İtalya, İspanya, Orta Amerika ve Meksika’da Marksist yeraltı örgütlerinin kurulmasında ve eylemlerin gerçekleştirilmesinde önemli roller üstlendiler (Kurlansky, 2008, s. 492). En erken ABD’de ortaya çıkan 68 olaylarının hızla dünya geneline yayılması, 68’in küresel bir hareket olduğu gerçeğini ortaya koymakla birlikte, her ülkede farklı birtakım özellikler göstermiş olması da o ülkenin kendine has bir 68 hareketi yaşadığını göstermektedir.

Dünyayı kasıp kavuran 68 hareketinin Türkiye’deki fitili 27 Mayıs müdahalesiyle ateşlenmiştir. Askeri müdahale sonrası uygulamaya konulan 1961 Anayasası’nın ülkeye sağladığı en önemli demokratik kazanım, belli dönemlerde gerçekleştirdikleri eylemlerle hükümetlere direniş gösteren öğrencilerden oluşan bir dinamik gücün ortaya çıkmasıdır. Bu dinamik güç, 27 Mayıs öncesi DP iktidarına karşı verdikleri mücadelelerle adını duyurmuşlardı. Öğrenci gençliği daha o yıllarda bir muhalefet unsuru olarak ordu ve entelektüellerin dışında etkin yeni bir güç olmaya aday görünüyordu. 1961 Anayasası’nın sağladığı demokratik ortam sayesinde önceki yıllarda sol düşünceye kapatılan kapılar artık açılmaya başlamıştır. Yıllardır yasaklanan birtakım kavramlar, dünya düzeni üzerinde etkili olmuş düşünce adamları ve eserleri, sol yayınların artması ve sol literatüre ait kitapların tercüme edilmesiyle okunabilir olmuştur (Höke, 1989, s. 24; Özgüden, 1988, s. 2003). 1961 Anayasası ile siyasi ve sosyal anlamda herhangi bir yasaklamanın olamayacağı ve toplumsal ilerlemenin özgür düşünceye saygı gösterilerek sağlanabileceği hedeflenmiştir. Bu dönem solun her çeşidi üzerinde kitaplar rahatça yayınlanabiliyor ve bunlar ideolojik yayın kıtlığı yaşayan özellikle üniversite gençliği tarafından yoğun talep görüyordu (Yılmaz, 1997, s. 98). Gençlik, özellikle de üniversite gençliği, farklı ideolojileri öğrenmeye, sorgusuzca kabul edilen kalıplaşmış, kulaktan dolma bilgi ve fikirlerden kurtulma çabasına girmiştir.

Dört farklı koalisyon hükümetinin kurulduğu 1960’ların ilk yarısında bu hükümetlerin en güçlü ortağı ve meclisin en önemli partisi olan CHP’nin yöneticileri, 1961 Anayasası’nın öngördüğü temel reformları gerçekleştiremedikleri gibi kendilerini destekleyen ve büyük bir potansiyele sahip olan gençlere de ileriye dönük hiçbir katkı sağlayamamış, tam aksine imzaladıkları birtakım kararlarla gençliğin tepkisini üzerlerine çekmişlerdir. 1960’ların ilk yarısında gençlerin tepkisine neden olan ve gençleri siyasi iktidar ile karşı karşıya getiren ilk olay hükümetin üniversite harçlarının arttırılmasına yönelik aldığı karardır. Harçların arttırılması karşısında gösterilen kitlesel tepki çok geçmeden hükümet aleyhtarı bir gençlik gösterisine dönüşmüştür (Milliyet, 21.07.1964, s. 2.). Hükümet, gençlerle ve sorunlarıyla ciddi bir biçimde ilgilenmeyerek, gençlere müfredat ve ders kitapları dışında pek bir şey sunmamıştır. 1960 öncesinde olduğu gibi gençliğe öncülük eden o dinamizmden uzaklaşan iktidar partisinin gençliği birleştirecek veya yönlendirecek herhangi bir düşünsel hazırlığı veya alt yapısı mevcut değildi. Sonuçta gençler yavaş yavaş gerek kendi gerek ülke sorunları karşısında yetersiz buldukları CHP’den uzaklaşarak farklı parti ve derneklere yakınlaşmaya başladılar. Aynı dönemde TİP beş yıl öncesinin CHP’si gibi gençlerin ilgi duyduğu parti

konumuna geldi.⁶ TİP, yeni bir yöntem ve strateji uygulayarak gençleri kanalize ediyor, onları parti kontrolünde eylemlere yönliliyordu. Öte yandan, *Yön* ve *Sosyal Adalet* gibi dönemin başlıca düşünce dergileri, gençler tarafından yakından takip ediliyor, yüksek tirajlı bazı gazetelerin köşe yazarları gençliğin gelişimine yönelik önemli yazılar yazıyorlardı (Karadeniz, 1975, s. 54).

Dünyanın dört bir yanında yaşanan, Çin ve Küba gibi ülkelerde başarılı olan komünist devrimler, ABD ve Avrupa'daki Vietnam ve ırkçılık karşıtı toplumsal mücadeleler ve dünya genelinde yaşanan öğrenci hareketleri de Türkiye'deki üniversite gençliği tarafından yakından takip ediliyor ve onlardan ilham alınıyordu. Üniversitelerin Fikir Kulüpleri'nin düzenlediği eğitim çalışmaları da gençlerin sosyalist kültür düzeylerinin yükselmesine yardımcı oluyordu. Çok geçmeden sol içerisinde farklı görüşler ortaya çıkmaya başladı. Yaşanan bu bölünmeler ve siyasi partiler üzerinden bir sonuca varılamayacağını düşünen gençler, düzeni değiştirmek ve devrimi gerçekleştirmek üzere yeni sol örgütlenmeler içerisine girdiler. Bu dönem toplumsal bilinçlenmenin yoğun olduğu ve toplumun en dinamik kesiminin bir arada bulunduğu üniversitelerin öğrenci dernekleri, ülkenin politik yaşamında etkili olabilecek kritik bir rol üstlenmiş durumdaydılar.

1961 anayasasının sağladığı yasal güvence ortamında, 1960'lı yıllar boyunca ülke meseleleriyle ilgilenen üniversite gençliği, süreç içerisinde sırasıyla önce üniversitelerle ilgili sorunların ele alındığı ilk dönem, ardından üniversite sorunlarının bir türlü çözüme kavuşturulamaması üzerine sorunu hükümette gördükleri yani ülke yönetimini ele aldıkları ikinci dönem ve sorunun ülke yönetiminden ziyade, ülkenin ideolojik yapısından ileri geldiğini düşündükleri ve ideolojik konuları ele aldıkları üç farklı dönem yaşamıştır. Öğrenci hareketlerindeki bu değişim süreci göz önünde bulundurulduğunda açıkça söylenebilir ki, Türkiye'de 68 genel olarak öğrenci gençlik muhalefetinin sosyalistleşme sürecidir ve kitlesel bir güç olma yolunda önemli bir dönemeçtir.

2. Milliyetçi/Muhafazakâr Gençlik Örgütlenmeleri

27 Mayıs müdahalesi sonrası yeni anayasanın sağladığı birtakım siyasi ve sosyal haklar Türkiye'de solun olduğu kadar sağ ideolojinin de gerek fikir gerek eylem anlamında hareketlenmesini sağlamıştır. İhtilalin ardından milliyetçilik, başlı başına bağımsız bir hareket olarak çıkmaktan ziyade genelde solun yükselişine duyulan tepkinin sonucunda ortaya çıkarak kendini tanımlamış, hatta solun bu çıkışından cesaret alarak kendisini göstermiş, dahası çalışma sahası ve hedeflerini belirlerken sol ideolojinin normları ve yöntemlerinin etkisinde kalmıştır (Can, 2008, s. 664).⁷ 1960 öncesinde hem sol hem de milliyetçilik merkezli sağ düşüncenin yayınlarının kısıtlanmasına sebep olan ciddi bir yayın yasağı bulunmaktaydı. Türkçü fikir ve ideolojilere yönelik okuma ihtiyacını giderecek pek fazla eser bulunmamaktaydı. Solda veya sağda ihtiyaç duyulan bu eserlerin birileri tarafından yazılmasını beklemekte hayli zaman alacaktı. Yeni anayasanın sağladığı kısmi özgürlük ortamı bu yayın hayatını hareketlendirdi ve dünya genelinde çok okunan, rağbet gören hem sol hem de sağ görüşte birçok kitap Türkçeye çevrildi. Bu eserlerin büyük bir çoğunluğu sol veya sağ ideologların siyasi düşünce, felsefe ve onların iktidar olma yollarını anlattığı kitaplardı. Sol ideoloji mensupları, K. Marx, F. Engels ve V. İ. Lenin'in de içinde yer aldığı

⁶“İstanbul, Ankara ve İzmir'deki 18 öğrenci yurdunda 1961 seçimlerinde %64 oranında oy alan CHP, 1965 seçimlerinde aynı yurtlardan yalnızca %32 oy toplayabilmiştir.”, (Yılmaz, 1997, s. 103)

⁷MHP ve Ülkücü Kuruluşlar İddianamesi, Ankara, Çankırı, Kastamonu İlleri Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı, Evrak No: 1980/7040, Esas No: 1980/7040, Karar No: 1981/600, s. 130.

birçok batı klasiğinin çevirilerine yönelirken sağ kesim de İslam, millet ve milliyetçilik konulu eserlere yöneldiler. 27 Mayıs sonrası Türkiye’de güçlenen sol ideoloji, komünizmden sosyal demokrasiye kadar geniş bir alanı ifade ederken, buna karşılık olarak sağda da Osmanlıya ve Osmanlıdaki Türkçülük ve İslamcılık düşüncelerine bir yönelme başlamıştır. Kendisini Türkçü, Milliyetçi, Ülkücü Hareket olarak tanımlayan kesim genel itibariyle sağ ideoloji içerisinde gösterilmekle birlikte, sağ tanımlamasını pek kullanmayarak Milliyetçi, ülkücü tanımlamaları üzerinde ısrarla durmuşlardır. Sol gruplar, kendileriyle aynı görüşte olmayan İslamcı, milliyetçi veya DP, AP gibi sağ iktidarların tamamı için “gerici veya faşist” tanımlamasını kullanmışlardır.

1965 yılında Alparslan Türkeş’in CKMP’nin başına geçmesiyle birlikte partinin siyasi duruşu ve anlayışında önemli değişiklikler yaşanmıştır. Komünizmi ülke için birincil tehdit olarak algılayan bu milliyetçi çevre, parti içi teşkilatlanmayı ve ideolojik eğitimleri bu komünist tehdit algısına göre biçimlendirmiştir. Özellikle 1968 olaylarının başlamasıyla birlikte A. Türkeş’in tanımlamasıyla komünizm karşısında “milli bir refleks” gösteren milliyetçi unsurların, bu tehlike karşısındaki teşkilatlanma süreci de hızlanmıştır. (Koca, 2017, s. 116). Dönemin milliyetçi görüşlerini yansıtan önemli isimlerden olan İlhan Darendelioğlu, Türkiye’de Milliyetçilik Hareketleri kitabında yazdığı “27 Mayıs’a kadar Türkiye’de aksiyoner halde olan milliyetçilik 1960’tan sonra reaksiyoner hâle gelmiştir.” sözleri bu görüşü destekler niteliktedir (Darendelioğlu, 1977, s. 328). Türk sağı, esas olarak sol karşıtlığı temelinde reaksiyoner bir söylem olarak biçimlendi. Esasen sol karşıtlığının temelini anti-komünizm düşüncesi oluşturmaktaydı. Komünizme karşı olmayı ve onu ülkeden kovmayı bir vatan savunması olarak gören milliyetçilerin gerek parti içi, gerekse parti dışı yaptıkları bu teşkilatlanma çalışmaları milliyetçi düşüncenin güç kazanmasını sağlamakla birlikte, aynı zamanda sol düşüncenin gelişimini ve ülke geneline yayılımını da durdurmakta oldukça etkili olmuştur.

27 Mayıs müdahalesinin ardından, değişen siyasi ve sosyal şartlar sonucunda lise ve üniversitelerde eğitim ve öğretim hayatlarına devam eden ve ileriki yıllarda kendilerini ülkücü olarak isimlendirecek gençler, Genç Ülkücüler Teşkilatı ve Ülkü Ocakları Birliği’nin kurulmasından çok önce, 1960’ların başından itibaren birtakım milliyetçi öğrenci teşkilatlanmaları oluşturmuşlardır. Bu milliyetçi teşkilatların başında Üniversiteliler Kültür Derneği (ÜKD), Milliyetçi Türk Gençlik Teşkilatı (MTGT), Türkiye Milliyetçi Gençlik Teşkilatı (TMGT) gelmektedir. Bu dernekler 1965-68 yılları arasında düzenlenen anti-komünist miting ve toplantılarda ön saflarda yer almışlardır. Kendilerine “Ülkücü” diyen bu gençler, “Ülkü Ocakları” adı altında örgütlenmeye başladıkları döneme kadar bu öğrenci derneklerinde faaliyetlerini sürdürmüşlerdir (Feyizoğlu, 2005, s. 13).

CKMP Genel Merkezi, parti gençlik kollarının dışında, Anadolu’da partiye sempati duyan gençleri yeni bir isim altında bir araya toplayacak bir gençlik teşkilatı kurulması için çalışmalar başlattı. Böylece Genç Ülkücüler Teşkilatı (GÜT) ortaya çıktı (Turhan, 2016, s. 124). GÜT, ortaöğretim gençliğini milli, ülkücü bir ruhla yetiştirmek, her türlü yıkıcı, bölücü faaliyetlerle mücadele etmek için 29 Şubat 1968 tarihinde kuruldu. Bu yeni gençlik teşkilatının kurulmasındaki amaç, partinin propaganda faaliyetlerinde aktivitesini kolaylaştırarak, CKMP’nin fikirlerini geniş kitlelere daha rahat ulaştırmasını sağlamaktır. GÜT, ülkücü kimlikle kurulan ilk teşkilattır. Ülkücü camianın en faal cemiyetlerinden olan ve hemen hemen Türkiye’nin bütün il ve ilçelerinde şube açan Genç Ülkücüler Teşkilatı, 12 Mart 1971 döneminde kapatılana kadar toplam 348 şube açmıştır (Feyizoğlu, 2005, s. 30).

Alparslan Türkeş, CKMP'nin başına geçtiği ilk günden itibaren parti içi teşkilatlanmaya özellikle üniversite gençliğinin teşkilatlanmasına büyük önem vermiştir. A. Türkeş, üniversite gençliği içindeki sol ideolojik dalgalanmaların yasa dışı örgütlere dönüşmeye başlamasının Türkiye Cumhuriyeti devletini tehdit ettiğini düşünüyordu. Bu örgütleri büyümeden yok etmek ve onlarla mücadele etmek gerekiyordu. “Komünist ideolojiye set çekeceğiz. Bu dönemdeki en hayati mücadelemiz bu olmalıdır. Milliyetçi gençler en kudretli gücümüzdür.” şeklinde düşünüyordu (Akpınar, 2005, s. 45). CKMP Gençlik Kolları, A. Türkeş tarafından bu anlayışla yenilendi. Daha doğrusu gençlik kolları yeniden teşkilatlandırıldı. Milliyetçi/Ülkücü Hareketin gençlik teşkilatı olan Ülkü Ocakları, ilk kez “Ülkü Ocağı” ismiyle Ankara’da bulunan Hukuk Fakültesi, Dil Tarih Coğrafya Fakültesi ve Ziraat Fakültelerinin kurdukları Ülkü Ocaklarıyla doğdu (Öznur I, 1999, s. 224). Bu fakültelerde kurulan Ülkü Ocakları, dernek statüsüne göre kurulmuş teşkilatlar değildi. Bunlar üniversitelerde öğrencilere tanınan kulüp kurma ve pano açma gibi haklardan yararlanılarak kurulmuş basit teşkilatlardı. Bu dönem sol görüşlü öğrenciler birçok üniversitede fikir kulüpleri kurmuş hatta birleşerek FKF’yi oluşturmuşlardır. Bu sebeple fikir kulüplerine karşı milliyetçi gençleri temsil eden Ülkü Ocağı ismiyle yeni bir teşkilatlanma başlatıldı. Ülkü Ocağının bu ilk kuruluş çalışmaları CKMP Gençlik Kolları tarafından yürütüldü. 1968 yılının eylül ayından itibaren Türkiye’nin birçok üniversitesinde kurulan Ülkü Ocağı şubeleri, 1969 yılının mayıs ayından itibaren MHP Gençlik Kolları Genel Merkezinin koordinasyonu, tek çatı altında toplanarak Ülkü Ocakları Birliği’ne (ÜOB) dönüşmüştür (Öznur I, 1999, s. 224).

Alparslan Türkeş ve ekibi, 1960’ların ikinci yarısında komünist ideolojinin güçlenmesi ve artan sol eğilimli öğrenci olayları karşısında CKMP bünyesindeki Gençlik Kolları, GÜT ve ÜOB’yemensup milliyetçi gençleri ülkedeki komünist faaliyetlere karşı teşkilatlandırıp onları fikri ve bedeni anlamda bu mücadeleye hazırlama gayretine girişmiştir. Bu hazırlık çalışmaları içerisinde o dönem en çok tartışılan konuların başında, adıyla da tüm dikkatleri üzerine çeken “Komando Kampları” gelmektedir. Milliyetçilerin tanımlamasıyla gençlik, eğitim ve spor kampları; “CKMP/MHP Gençlik Kolları, Ülkü Ocakları Birliği, Genç Ülkücüler Teşkilatı, Milli Türk Talebe Birliği üyelerinin katılımıyla organize edilen, parti kadrosunun yönettiği, parti taraftarlarının maddi ve manevi yönden desteklediği bu kamplar, milliyetçi gençleri fikri ve fiziki açıdan geliştirmekle beraber onlara Turancılık ülküsü kazandırmak amacıyla 1968 yazından itibaren Türkiye’nin farklı il ve ilçelerinde kurulmuş eğitim kamplarına verilen isimdir.”⁸ Okulların tatil olduğu aylarda gençlerin hem disiplinli bir hayata alışmaları hem de seminer çalışmaları ile fikri yönden gelişmeleri için eğitim kampları kurulmuş bu kamplarda fikri ve bedeni faaliyetlere başlanmıştır. Çok sayıda ülkücü gencin ilgi ve alâka gösterdiği bu kamplar İstanbul, Ankara, İzmir ve Adana gibi büyük şehirler başta olmak üzere ülkenin birçok şehrinde kurulmuştu. Bu dört vilayette toplam 170 çadır kurulmuş ve 1000 den fazla genç bu kamplarda eğitime tabi tutulmuştur (Darendelioğlu, 1977, s. 416; Höke, 1989, s. 39). Kampın ihtiyaçları parti mensuplarının halktan topladıkları yardımlar sayesinde karşılanmıştır.⁹ Her ne kadar parti yetkilileri üstü kapalı bir şekilde bu kampları birer yaz kampı olarak değerlendirse de esasen bu kamplar anti-komünist milis kuvvetlerin yetiştirildiği kamplar olmuşlardır. CKMP/MHP tarafından kurulan ilk komando kampı, 1968 Ağustos ayı içinde İzmir ilinin Gümüldür ilçesi,

⁸Ülkücü Komando Kampları, AP Hükümetinin 1970’te hazırladığı MHP Raporu, 4. Basım, Kaynak Yayınları, İstanbul 1997, s. 14; Türkiye genelinde açılan bu kampların yerleri ve katılım sayıları hakkında bkz. EK-6; Sadi Somuncuoğlu ile 12 Temmuz 2017 tarihinde yapılan yüz yüze görüşmede kamp sayılarının raporda belirtilenden çok daha fazla olduğu ifade edilmiştir.

⁹Sadi Somuncuoğlu ile 12 Temmuz 2017 tarihinde yapılan görüşmede ifade edilmiştir.

Akrepkaya mevkiinde CKMP Mardin Milletvekili Rifat Baykal'ın arazisi üzerinde yaklaşık 150-200 gencin katıldığı ilk komando kampı açılmış ve kamp Rifat Baykal tarafından yönetilmiştir. Yine aynı günler içerisinde Ankara-Eskişehir yolu üzerinde parti genel başkan yardımcısı Dündar Taşer ve Gençlik Kolları Genel Başkanı Sadi Somuncuoğlu tarafından 100 kişinin katıldığı bir kamp daha açılmıştır (Ülkücü Komando Kampları, 1997, s. 16). Alparslan Türkeş bu kamplardan biri olan İzmir kampına gönderdiği yazılı mesajda şunları söylemiştir: “Türk milletinin büyük ümidi sevgili gençler, aziz bozkurtlar, yeryüzünde en büyük güç kaynağı sağlam fikir ve sağlam irfan sahibi olmaktır. Sağlam fikir ancak sağlam vücutta bulunur. Gençlik kamplarında Türkçülük ülküsü ile ve milli kültürümüzü öğrenerek hakiki bir yarışçı ve sporcu ruhu kazanacaksınız. İnsanların yaşama mücadeleleri zaten geniş şümüllü ve müsamaha kabul etmez bir spordur. Kampınızda kahve köşelerinde pinekleme yerine açık havada varlığını geliştirme ve yüceltme, böylece 9 Işıklılar olarak millete hizmet için hazır olmaya çalışacaksınız. Uzay ve füze çağından da daha yükseklere çıkacak büyük Türkiye kurulacaktır. Mutlu yarınlar Türk milletinin olacaktır. Çalışmalarınız uğurlu ve başarılı olsun. Selam ve sevgilerim, bakışlarım daima üzerinizde bulunacaktır.” (Devlet, 14.07.1969, s. 4-5).sözleriyle bu kampların ne maksatla kurulduklarını ifade etmiştir. Sol görüşlü bazı gazeteci ve yazarlar bu kampları komünizm düşüncesine ve Marksist gençlere karşı verilecek mücadelede milliyetçi gençleri eğitme ve teşkilatlandırmak maksadıyla kurulan kamplar şeklinde haber yapmış, bu kampları “komando kampı” olarak adlandırmışlardır. Cumhuriyet Gazetesi ve Ant Dergisi'nin başını çektiği sol basının bu tanımlaması kamuoyu tarafından kabul görmüş ve bu yapılanma ülkücü/milliyetçi literatür içerisinde yerini almıştır (Soylu, 1975, s. 27-28; Devlet, 3, 21.04.1969, s. 4). Sol'un komando kamplarına yönelik saldırıları uzunca bir süre devam etmiştir. Komando kampı tartışmalarına CHP lideri İnönü de “bu faşist komandalara, gösterilen hoşgörü tehlikeli olmaktadır” sözleriyle katılmıştır (Öznur III, 1999, s. 38-39). Hükümetin kamplarla ilgili herhangi bir işlem yapmaması yönündeki iddialardan dolayı bu kamplar Adalet Partisi'yle de ilişkilendirilmişlerdir.

Cumhuriyet tarihinin en eski öğrenci derneği olan Milli Türk Talebe Birliği (MTTB), 4 Aralık 1916 tarihinde Darülfünun (İstanbul Üniversitesi) öğrencileri tarafından kurulmuştur. Dernek, 1929 yılında bir grup milliyetçi genç tarafından yeniden organize edilerek, Cumhuriyet döneminde de faaliyetlerini sürdürmeye devam etmiştir. Bu dönem Türkiye'de öğrenci derneklerini temsil eden tek kuruluş olan MTTB, bu dönem Türk gençliğini temsilen birçok uluslararası toplantıya katılmıştır. MTTB, Cumhuriyetin kuruluş yılları boyunca yeni kurulan devletin temel değerlerini benimsemiş, Atatürk ilke ve inkılaplarının savunucusu olmuştur. Tek parti döneminde siyasi iktidarla uyum içerisinde hareket eden MTTB'de, 1930'lu yıllara gelindiğinde Türkçülük düşüncesi öne çıkmıştır (Okutan, 2004, s. 25-26). Tabii bu dönem Türk milliyetçiliği kültürel bir kimlikle kurgulanıyordu. 1928 yılında başlatılan “Vatandaş Türkçe Konuş” kampanyasının etkileri devam ediyor, Türk kültürü milli kimliğin vazgeçilmezi olarak kabul ediliyordu. Bu milliyetçi eğilimin bir göstergesi olarak 1933 yılında yapılan kongrede, Ayyıldız içinde Bozkurt sembolünün, derneğin amblemi olarak kabul edilmesi gösterilebilir (Öznur II, 1999, s. 38-39). MTTB'ye mensup gençlerin ortak, milli ve vatansever duygulara sahip olmaları ve bu duygularla hareket etmeleri, onları memleket meseleleri karşısında milliyetçi bir duruş sergilemeye yönlendirmiştir.

MTTB, 1930'lardan itibaren yaşanan her siyasi ve sosyal meselede milli duygularla hareket etmiş, olaylara milliyetçi bir tavırla dâhil olarak toplum genelinde ses getiren geniş katılımlı gösteriler düzenlemiştir. 1930'lu yıllar MTTB'nin sol karşıtlığının da başlangıç yıllarıdır. Zaten oldukça etkisiz olan solun karşısında söz konusu karşıtlığın çok güçlü olması

da beklenemezdi. Buna rağmen, “kızıl düşman” nitelemesi bile, bir başlangıç olsa dahi, sol karşısında ilerleyen yıllarda alınacak tavrın ipuçlarını verir nitelikte oldu. Sonraları daha da büyüyerek had safhaya ulaşacak olan bu düşmanlık, derneğin itici gücü olmuştur (Atılğan ve diğerleri, 2015, s. 593). MTTB, başından itibaren, bir sağ örgütlenmeden bekleneni yapmış; ideolojik duruşunu, söylemini ve eylemlerini sağın geleneksel tercihini esas alarak şekillendirmiştir. Üstelik bu duruş, uzun bir süre, solu hiç anlamadan veya bilmeden gerçekleşmiştir.

27 Mayıs müdahalesinin ardından askeri yönetimin ve CHP'nin etkisiyle MTTB yönetimi kısa bir süreliğine sol görüşlü öğrencilerin eline geçmiştir. Fakat derneğin geçmişten gelen milliyetçi yapılanması ve Anadolu'daki şubelerin de etkisiyle 1965'te MTTB yönetimi tekrar milliyetçi/mukaddesatçı gençleri eline geçmiştir (Milliyet, 25.03.1965, s. 1). 1965'ten sonra sol eğilimli fakülte dernekleri MTTB bünyesine dâhil edilmeyerek dernek tam anlamıyla milliyetçi/muhafazakâr gençlerin kontrolüne geçmiştir. Bu dönemde milliyetçi veya mukaddesatçı gençlerin kendi düşünce ve görüşlerinin paylaşıldığı ayrı dernek veya kuruluşlar olmadığından komünizm gibi rahatsızlık duyulan ortak konularda MTTB'nin bünyesinde birlikte hareket ediliyordu. MTTB çatısı altında yer alan milliyetçi gençler, ülkücü teşkilatların kurulmasıyla birlikte süreç içerisinde bu teşkilatlara doğru yöneldiler. MTTB'nin çatışmalı geçen 1969 kongresinden sonra milliyetçi gençlik tamamen bu teşkilattan çekilmiştir (Bora, 2017, s. 216-217; Feyizoğlu, 2005, s. 18-23). 1960'ların sonuna doğru milliyetçi gençlerin ülkücü teşkilatlarına dâhil olmasıyla birlikte mukaddesatçı kesim MTTB'ye hâkim oldu ve bu tarihten itibaren MTTB bünyesinde birlikte hareket edilmesi durumu da ortadan kalktı. 1960'larda solun yükselişe geçmesi karşısında milliyetçi ve muhafazakâr kesimler komünizm karşısında etkili olacağını düşündükleri İslam referanslı ideolojik bir duruşu ön plana çıkardılar. İslam, “komünizmin panzehiri” olarak düşünölmeye başlandı ve soldan gelen her tehdit algısında sağın sığımağı hâline geldi. Sağın tehdit olarak algıladığı cephe; sosyalistler, komünistler, radikaller, masonlar ve Siyonistlerden oluşan oldukça geniş bir cepheydi. Bu tehdit unsurlarının içerisinde değerlendirilen herkesin ortak noktası olarak İslam karşıtlığı temel alınmaktaydı. Dolayısıyla sağın düşman kategorisini belirleyen temel unsur din olmuştur.

Türkiye'de komünizm karşıtlığını geçmişten gelen Rus/Moskof düşmanlığıyla birleştiren milliyetçi ve mukaddesatçı ideolojiye mensup birçok örgüt kurulmuştur. Komünizmle mücadele amacıyla kurulan bu örgütlerin çoğu zaman farklı sağ partilerin egemenlik mücadelelerine sahne olmalarının belki de en önemli nedeni bu derneklerin dillendirdiğı din, milliyetçilik, iç ve dış düşman gibi kimlik kurucu söylemlerin sıradan vatandaşları etkilemesi ve istenen biçimde yönlendirmede yüksek bir siyasallaştırma etkisine sahip olmalarıdır (Meşe, 2007, s. 152). Türkiye Komünizmle Mücadele Derneğı (TKMD) de amacı derneğin isminde açıkça belli olan, faaliyet gösterdiği dönemde komünizm karşıtlığı anlamında önemli işler yapmış, ismiyle müsemma derneklerden biridir. TKMD, “Soğuk Savaş” döneminde CIA tarafından kurdurulmuş, finansmanını ABD Büyükelçiliğı ve bazı sermaye grupları sağlamıştır. Dernek, Türkiye genelinde mitingler düzenlemiş, komünizm aleyhtarı gösteriler yapmış, 1977 yılında işlevini yitirdiğı için de kendini feshetmiştir.¹⁰ TKMD, ilk kez 1950 yılında Zonguldak'ta Komünizmle Mücadele Derneğı adıyla kurulmuştur. Nihal Atsız ve kardeşi Necdet Sancar da bu derneğin kurucuları arasındadır. Ereğli Kömür İşletmeleri ve Karabük Demir-Çelik Fabrikası işçileri arasında faaliyet

¹⁰Türkiye Büyük Millet Meclisi Fethullahçı Terör Örgütünün (Fetö/Pdy) 15 Temmuz 2016 Tarihli Darbe Girişimi ile Bu Terör Örgütünün Faaliyetlerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu, Ankara 2017, s. 45-46.

gösteren dernek işçileri komünizm tehlikesine karşı uyarıcı kitap ve bildirimler yayınlamış piyesler oynatmış, on beş günlük gazete yayınlamış 1953 yılında faaliyetlerine son vermiştir (Kocabaş, 2004, s. 112). Dernek, ikinci kez aynı amaç ve düşünce etrafında 7 Aralık 1956 tarihinde İstanbul'da Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği adıyla kurulmuştur. Dernek, kuruluş amacını tüzüğünün 2. maddesinde şöyle açıklamaktadır: “Dernek; başta komünizm olmak üzere, yıkıcı, yıpratıcı ve bozguncu fikir ve cereyanlarla mücadele etmek, milli kültürümüzü, milli ve manevi değerlerimizi korumak gayesi ile kurulmuştur. Bu maksada ulaşmak için aşağıdaki mevzularla iştigal edilir. Tarih, vatan, kültür ve kader birliği şuurunu kökleştirmek, Demokratik nizam ve insan hakları fikrini kıymetlendirmek, İçtimai tesanüt fikrini yaymak, Türk vatani ve milliyeti için her türlü fedakârlıktan çekinmeyen ve bencillikten uzak mefkûrecilerin çoğalmasına çalışmak, ahlak, adalet ve ananelere uygun yaşamayı ve milli mukaddesata hürmeti telkin etmek, Türk hars ve mukaddesatına aykırı cereyanlara ve komünizm afeti ile mücadele etmek.” (Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği Tüzüğü, 1963, s. 1) Dernekte komünizme karşı milliyetçi gençleri fikri anlamda güçlendirmek amacıyla Peyami Safa, Cezmi Türk, Zeki Velidi Togan, İsmail Hami Danişmend, Altan Deliorman, Mümtaz Turhan, Necip Fazıl Kısakürek, Ergun Göze, Aclan Sayılğan, Galip Erdem, Fethi Tevetoğlu, İbrahim Kafesoğlu ve Tahsin Demiray gibi önemli isimler konferanslar vermişlerdir (Milliyet, 15.01.1957; Milliyet, 14.04.1957;). Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği'nin propaganda etkinlikleri ağırlıklı olarak 1964-1965 yıllarında yayımlanan resmi yayın organı *Mücadele* dergisi, İlhan Darendelioğlu'nun sahibi ve yazı işleri müdürü olduğu *Toprak* dergisi ve derneğin çeşitli şubelerinin aylık broşürlerinden oluşmaktadır. 27 Mayıs 1960'a kadar aktif olan derneğin faaliyetleri, askeri müdahaleyle birlikte son bulmuştur. 27 Mayıs müdahalesinin ardından yükselişe geçen komünist faaliyetleri karşısında Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği, 1963 yılında İzmir'de 41 milliyetçi tarafından üçüncü kez kurulmuştur (Darendelioğlu, 1977, s. 398). Derneğin ikinci genel kurulunda ismi komünizmle mücadele dernekleriyle birlikte anılan, komünizm karşıtı çalışmalarıyla ünlene İhan Darendelioğlu genel başkan seçilmiştir. Komünizmle Mücadele Derneği'nin üçüncü kuruluşunun ardından ülke genelindeki şube sayısı 27 iken, 1965 sonrası İhan Darendelioğlu döneminde bu sayı önce 110, 1968'de 140, 1969'da 177'ye ulaşmıştır (Bora, 2017, s. 295). Derneğin kurulduğu önemli şehirlerden biri de Erzurum'dur. Erzurum Komünizmle Mücadele Derneği'nin kurucuları arasında yer almış ve dernekte aktif olarak görev yapan isimlerden biri de Fethullah Gülen'dir. F. Gülen'in yurt dışı bağlantılarla ilk temasının bu dernek vasıtasıyla gerçekleştiği ve örgütünün (Fetö/Pyd) temellerini bu süreçte attığı kuvvetle muhtemeldir (Çetinkaya, 2007, s. 149; Nacar, 2018, s. 156-157).¹¹

3. Milliyetçi/Muhafazakâr Gençliğin 68 Olaylarına Bakışını Etkileyen Siyaset ve Fikir Adamları

68 olaylarının yaşandığı yıllarda gerek katıldıkları konferanslarla gerek dergi ve gazetelerde yazdıkları yazılarla milliyetçi/muhafazakâr kesimi fikri açıdan etkileyen pek çok siyaset ve fikir adamı mevcuttur. Bu isimlerin özellikle komünizm karşıtı düşünceleri milliyetçi gençlik üzerlerinde büyük bir etki yaratmış ve milliyetçi gençler okudukları bu isimlerin de tesiriyle komünizm ideolojisine karşı birtakım argümanlar geliştirmişlerdir. Bu da milliyetçilerin, 68'in solcu gençleri tarafından tutkuyla müdafaa edilen komünizm düşüncesine yönelik bir bakış açısı geliştirmelerine önemli bir katkı

¹¹Türkiye Büyük Millet Meclisi Fethullahçı Terör Örgütünün (Fetö/Pdy) 15 Temmuz 2016 Tarihli Darbe Girişimi ile Bu Terör Örgütünün Faaliyetlerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu, Ankara 2017, s. 45.

sağlamıştır. Milliyetçi/muhafazakâr gençliği etkileyen bu isimlerin başında Hüseyin Nihal Atsız gelmektedir. Nihal Atsız, özellikle Türkçülük ve Turancılık üzerine yaptığı edebi ve siyasi çalışmalarıyla uzun yıllar Türk düşünce hayatında önemli bir yer işgal etmiştir. Herkes tarafından bilinen edebi kimliğinin yanında bir de siyasi kimliği vardır. Onun bu siyasi kimliğini öne çıkaran olay ise o dönem büyük tartışmalara yol açan ünlü 3 Mayıs 1944 Türkçülük ve Turancılık Davasıdır. Davaya sebep olan olay ise Nihal Atsız'ın, kamu kurumlarında çalışan ve komünist olduğunu iddia ettiği bazı isimleri mektupla Başbakan Şükrü Saracoğlu'na ihbar etmesi ve daha sonra bu mektupları çıkardığı *Orkun* dergisinde yayınlamasıdır (Orkun, 20, 16.02.1951, s. 10-12; Orkun, 22, 02.03.1951, s. 10-14). Bu olay Nihal Atsız'ın komünizme olan karşıtlığının bütün ülke tarafından duyulmasını sağlamıştır.

Nihal Atsız'ın komünizme olan bu şiddetli karşıtlığı esasen fikri bir karşıtlıktan ziyade kökleri tarihin derinliklerine inen, adeta Osmanlı döneminden kendisine miras kalan Rus düşmanlığına dayanmaktadır. Komünizmin “Moskof” kılığına bürünmesi Atsız'ın ona karşı çıkması için yeter sebeptir. Ona göre tarihin ve coğrafyanın birbirine düşman ettiği milletler arasında oluşan kin, milletler arası mücadelenin vazgeçilmez araçları arasındadır. Türk milleti tam üç asırdır önce Türkistan'da, sonra Kafkaslarda en sonunda da Anadolu'da Ruslarla boğuşmuştur. N. Atsız'a göre Ruslar, Kafkasyalı ve Ön Asyalı bütün milletler için yakın tehlike durumundadır ve bu sebepten komünizme meyiletmenin vatan hainliğiyle eşanlamlı olduğunu düşünür. Nihal Atsız, bu köklü düşmanlık hakkında şunları söylemektedir:

“Türkçülüğe göre Moskof bizim barışmaz düşmanımızdır. Bu düşmanlığı tarih, mukadderat ve jeopolitik yaratmıştır. Siyasetle ve yalanla bu düşmanlık kaldırılamaz. Onun için Türk soyunun hayatında yürütücü amillerden biri olarak, zaten saklı bir halde yaşayan Moskof düşmanlığının millette beslenmesine taraftarız. Sevgiler gibi düşmanlıklar da milletleri diri ve ayakta tutar. Türk Dışişleri Bakanları, bakanlar arasında Moskoflarla dostluk edebilirler. Türk milleti için böyle bir şey düşünmek milli menfaatler aleyhinde düşündür. Moskof, bizim soy düşmanımız olduğuna göre, Moskof emperyalizmi olan komünizm de en tehlikeli düşmanımızdır. Komünizm, Moskofluğa mal olmuş olduğundan, ona taraftarlık vatan hainliğidir. Türkçülük bakımından en alçak vatan hainleri olan komünistlerin yok edilmesi şarttır.” (Orkun, 68, 18.01.1952, s. 5)

Geçmişten gelen Rus düşmanlığından kaynaklanan Nihal Atsız'ın komünizm karşıtlığı, onun komünizm ideolojisi hakkında düşmanca tanımlamalar yapmasında başlıca etken olmuştur. Nihal Atsız, komünizm ideolojisini fikri anlamda tartışmak, komünist teoriye eleştiriler getirmek yerine doğrudan komünizmi düşman ilan etmiş, Türkiye'deki komünistleri de vatan haini olmakla suçlamıştır.

Komünizmin özellikle 1960'lı yıllardaki fikri özgürlük ortamından faydalanarak lise ve üniversitelerde yayılmaya başlaması karşısında Atsızın düşünceleri şöyledir:

“Liselerdeki komünist öğrenciler okuldan atılmış. İyi... Fakat onların kafasına bu budalalığı sokan öğretmenlere ne yapılmış? Hiç! Hâlbuki milli bir hükümet işi böyle savsaklamaz, bugünkü mevzuat yeterli değilse gerekli kanunları derhal meclisten geçirerek öğrencileri zehirleyen bu satılmış öğretmenleri hem meslekten tard eder, hem de mahkemelere sevk ederek hapisaneyeye yollardı. [...] Türkiye'nin yarınını kurtarmak için gerekirse binlerce öğretmen, on binlerce öğrenci atılır, gerekirse daha sert tedbirler de alınır. Çünkü tehlikede olan koca bir Türkiye'dir.

Fakat tedbir ‘her türlü tedbir alınmıştır.’ demekle olmaz.” (Ötüken, 24, 16.12.1965, s. 1-2)

Nihal Atsız, 1970’lere yaklaştıkça şiddetini arttıran öğrenci olayları hakkında yine aynı üslubuyla çeşitli yazılar kaleme almıştır.

“Bugün özellikle üniversiteliler arasında görülen sosyalizm merakı; bilgiye, incelemeye, okumaya, yurt sevgisine değil, moda dayanan bir nevheveslikten başka bir şey değildir. Tıpkı sakal bırakmak, Amerikan sığır çobanlarının pantolonunu giymek gibi bir moda... Üniversiteli oldukları halde üniversiteli kafası olmayan, karşı fikirden habersiz, müsamahaya kabiliyetsiz olan bu gençlerin sosyalist veya komünist olmasının hiçbir değeri yoktur. Bu sosyalistler yarın aynı kolaylıkla nasyonal sosyalist de olabilecekleri gibi yarın hayata atılıp onun şamarını yedikten sonra da iyice ayılacaklar, hele aralarında iyi kazanç sağlamayı başaranlar için sosyalizm eşkıyalıkla aynı anlama gelecektir.” (Ötüken, 22, 20.10.1965, s. 2)

Nihal Atsız bir başka yazısında öğrenci olaylarıyla ilgili şöyle bir değerlendirme yapmıştır: “Türkiye’deki solcu hareket, tektük istisnalar dışında, milli olmak karakterinden mahrumdur. Ya beynelmilecidir; yahut Moskofçudur. Bundan dolayıdır ki ‘Moskofçu’ kelimesi komünistle aynı manada kullanılmaktadır. Son üniversite olayları da solun ne kadar şuursuz ve hain olduğunu bir kere daha ortaya koymuştur. Üniversitedeki davranışlar, sözde öğrenci haklarını savunmak için yapıyordu. Boykotlar, forumlar, işgaller bunun içindi. Böyle olsaydı öğrencilerin davranışlarında üniversiteliye yaraşır bir olgunluk ve vakar bulunurdu. Bu hareketler milli ve sosyal bir istekle yapılsaydı devleti yüz binlerce lira zarara sokan alet ve eşya tahripleri, cam kırmalar, duvarlara boya ile yazı yazmak gibi işler yapılmazdı. [...] Bu gençler, kışkırtıcı komünistler tarafından iyice kandırıldıktan, Amerika’yı Türkiye’nin bir numaralı düşmanı bildikten, toplum polisinin de Amerikalılar hesabına iş gördüğüne inandıktan sonra elbette kendilerini kaybedeceklerdi. Nitekim etmişlerdir.” (Ötüken, 67, Temmuz 1969, s. 3-6) şeklindeki sözleriyle sadece 68 öğrenci olaylarına olan bakışını değil genel anlamda komünizme ve komünizmin ülkede etkin olmasına dair yapılan eylemlere karşı düşüncesini ortaya koymuştur.

1960’lı yıllarda komünizm karşıtlığıyla öne çıkan ve önemli bir gençlik kitlesini peşinden sürükleyen diğer bir isim Alparslan Türkeş’tir. Kırklı yıllardan beri süre gelen komünizm karşıtlığına siyasi hayatı boyunca söylevlerinde sık sık yer veren A. Türkeş’in, komünizm karşıtlığı, bütün yabancı ideolojileri reddeden resmi Atatürk milliyetçiliğiyle de benzerlik göstermektedir. A. Türkeş, “Biz her türlü emperyalizmi ve yabancı kültürleri reddediyoruz, merde de namerde de muhtaç olmadan yaşayan bir Türkiye görmek istiyoruz.” (Türkeş, 1998, s. 22) şeklindeki sözleriyle sadece komünizmi değil, milli olmayan her türlü yabancı görüş ve düşünceyi kesinlikle reddetmiştir. 1961 Anayasası’nın sağladığı özgürlük ortamı sol düşünceye yeniden harekete geçme fırsatı vermiş, bu dönemde çok sayıda dernek, sendika ve sol içerikli yayım ortaya çıkmıştır. Solcu öğrencilerin Amerika ve kapitalizm karşıtı gösterileriyle başlayan öğrenci olayları, giderek tırmanmış ve çok ciddi terör olaylarına dönüşmüştür. Bu dönemde bütün sağ görüşlü grupların karşı olduğu komünizm için Alparslan Türkeş, “Başiboş, solcu, komünist, Marksist, ne idüğü belirsiz, soysuz, Türk ahlakına kasteden, kültür sanat fikir hareketlerine asla müsaade etmeyeceğiz size büyük bir ilke işaret ediyorum büyük bir prensibi işaret ediyorum ancak Türk milletine yararlı olacak faaliyetler için Türkiye’de hürriyet tanırız. Türk milletini bozacak Türk milletini zarara

uğratacak onun hayatı için tehlike teşkil edecek hiçbir harekete hürriyet tanınmaz.” (Bora, 2008, s. 693) ifadelerini kullanmıştır.

Alparslan Türkeş, Ülkü Ocakları ve diğer ülkücü dernekler kurulduktan sonra mensuplarına şöyle hitap eder:

“Önümüzdeki en büyük tehlike Marksizm ve bölücülüktür. Bu cereyan sahipleri, üniversitelerimizi işgal etmektedir. Bu üniversitelerimiz, bizim insanlarımızın verdiği vergilerle toplanan bütçeden kuruluyor. Bu üniversitelerin duvarlarına asılacaksa, bizim büyük Türk devlet adamlarının resimleri asılmalıdır. Metehan’ın asılsın Atatürk’ün asılsın Fatih’in asılsın Yavuz’un asılsın. Tabii astırdık da birçok yere. Öbür tarafla sürtüşmeler başladı. Mesela, Marksistler bir fakültede boykota kalkıyor bizim ülkücü gençlerden buna mâni oluyor olaylar böylece başlıyor.” (Turgut, 1995, s. 401-402)

O dönem başta A. Türkeş olmak üzere birçok milliyetçi yazar ve siyaset adamı, gençlere milliyetçilik, Türk kültürü ve komünizm tehlikesi hakkında çok sayıda seminer vermiştir.

Alparslan Türkeş, 1960’lardan itibaren birçok defa komünizmle fikri bir mücadele yapılması gerektiğinden söz etmiştir. Türkeş: “Komünizm bir fikirdir, fikir kaba kuvvetle bastırılmaz bir fikir ancak kendisinden daha güçlü diğer bir fikirle yenilebilir.” demiştir (Kılınç, 2012, s. 235). Fakat üniversite eylemleri başlayıp, ülkede şiddet olayları her geçen gün artınca A. Türkeş’inde söylevleri gittikçe sertleşmeye başlamıştır.

“Biz komünizme sadece bir fikir ve ideoloji olduğu için değil tarihi düşmanımız olan Rusya’nın ideolojik bir silahı olduğu için de karşıyız ve karşı durmalıyız.” veya bir başka açıklamasında daha sert bir tavır takınarak “Komünistlerin bazılarının dövüldüğü doğrudur; kimler dövülmüştür? Türk milletini köleleştirmek isteyenlerin aletleri olanlar, Türk’ün Allah’ına sövenler, tarihiyle alay etmeye yeltenenler dövülmüştür.” şeklinde giderek dozunu arttırdığı açıklamalarda bulunmuştur (Kılınç, 2012, s. 235).

Türk milliyetçiliğinin ve muhafazakârlığının ideolojik temellerini belirleyen önemli düşünce adamlarından biri ve belki de en önemlisi Erol Güngör olmuştur. E. Güngör, kaynağını milliyetçi ve muhafazakâr gelenekten alan bir sosyolojik bakış açısına sahip, çağımızın değerleriyle uyumlu bir milli kültür oluşumunun gerekli olduğunu savunan döneminin önemli milliyetçi/muhafazakâr düşünce adamıdır. 1960-1970’li yıllarda gerek yaptığı bilimsel çalışmalar gerekse gazete ve dergilerde Türklük, milliyetçilik, kültür ve İslam medeniyeti, konularında yazdığı makaleleriyle, milliyetçi/muhafazakâr düşüncenin gelişmesine ve bu konularda fikri tartışmaların oluşmasına büyük katkı sağlamıştır. E. Güngör, bu yazılarını *Töre*, *TürkYurdu*, *TürkBirliği*, *Hisar*, *Milli Kültür*, *Türk Kültürü* ve *Toprak* dergileri ile *Yeni İstanbul*, *Her Gün*, *Millet*, *YeniDüşünce*, *AyrıntılıHaber* ve *Ortadoğu* gazetelerinde yayınlamıştır. 1960 ve 1970’li yılların en çok konuşulan ve tartışılan konusu olan komünizm ve komünizmin Türkiye’deki varlığı meselesi, E. Güngör tarafından bu gazete ve dergilerdeki yazılarında sık sık ele alınmıştır. Güngör, özellikle 1970’lerde milliyetçi/muhafazakâr düşünceye yaptığı katkılarıyla tanınan, saygı gören bir isim olarak dikkati çekiyor. Kapsamlı akademik ve entelektüel ilgileri ve özelde Türkiye soluna, genelde Marksist akıma dair derinlikli eleştirileri onu pek çok çağdaşından ayrı bir yere koyar. Önemli bir milliyetçi düşünce adamı olması dolayısıyla E. Güngör’ün komünizm konusunda yazdıkları uzunca bir süre milliyetçi kesim tarafından dikkatle okunup takip edilmiştir.

Milliyetçi ve muhafazakâr kesimlerde, komünizmle mücadeleyi kültürel ve özellikle de dini temeller üzerinde görme düşüncesi oldukça yaygındır. Erol Güngör de diğer milliyetçi entelektüeller gibi insanların dini değerlerden uzaklaşmalarının bir sonucu olarak komünizm tarafından aldatıldıklarını düşünmektedir. Bu konu hakkındaki düşüncelerini bir yazısında şöyle dile getirmektedir: (Güngör, Mart 1973, s. 13-14) “İki dünya harbi açlığı ve sefaleti son haddine çıkardı, manevi kıymetlerin çözülmesi sonunda sosyal çözülme (anomi) bir salgın gibi yayıldı. Yıkılan manevi birliği yeniden kurmak üzere iki din doğdu. Faşizm ve Komünizm. Faşizm ve komünizm ile din arasındaki mücadeleyi görenler bunların birbirine rakip olduklarını kolayca anlıyorlar, ama birer bilgi ve ahlâk sistemi olmak bakımından bu materyalist doktrinerle din arasında fark bulunmadığını göremiyorlar. Her şeyden önce, bunların hepsi de mutlak hakikat diye bakılan ve ilmi bakımdan tahkikine imkân bulunmayan postülalara (önermelere) dayanır. Meselâ insanların bir gün ilahî mahkemede hesap vereceklerine inanmakla insanlığın bir gün komünist bir cemiyet halinde birleşeceğine inanmak arasında ilim mantığı bakımından fark yoktur; her iki iddia da doğruluğu veya yanlışlığı araştırılamayan birer inançtır. Aynı şekilde, sosyal hadiselerin ilahî iradeye bağlı olduğu inancı ile bunların iktisadi münasebetlere veya fiziki kuvvetler arasındaki münasebetlere dayandığı inancı da aynı kategoriye girer. Hıristiyanlığa göre insan bu dünyada vaktiyle cennette iken işlediği günahın kefareti çekmektedir, imtihanı başarı ile verince yine cennete dönecektir; Marksizm’e göre de insan cemiyetinin başlangıcında komünizm vardı, birçok ıstıraplı istihalelerden sonra insanlar yine ebediyen sürüp gidecek bir komünizme kavuşacaklardır.”

Erol Güngör’ün 27 Mayıs müdahalesi sonrası hareket kazanan ve 1968’de zirvesini yaşayan öğrenci olayları ve gençliğin içerisine düştüğü kargaşa ortamı hakkındaki düşünceleri ise şöyledir:

“1968 yılında bütün Avrupa’yı saran talebe hareketleri sonundadır ki Türkiye’de gençler kendi başlarına bir hareket geliştirecekleri ve bunu sonuna kadar götürebilecekleri kanaatine vardılar. Bundan sonra sosyalist gençlik hareketi artık dünyanın başka yerlerindeki Marksist hareketlerin paraleline girmiş, silahlı hareket hâline dönüşmüştür. Daha önce gençleri (yani önce inkılapçı sonra Marksist olanları) kendi yönlerinde pekâlâ kullanabilen siyasi çevreler ise artık gençleri yöneteceklerine, onlara hoş görünmek suretiyle desteklerini alma yoluna girdiler. Marksist gençlik grupları ilk olarak en kuvvetli oldukları bölgelerde, yani yükseköğrenim müesseselerinde işgallere girerek buraları işlemez duruma getirmek, sonra derece derece öbür kesimlere yönelmek yolunu denediler. Bir yandan da buralardaki karargâhlarda yetişmiş lider takımından olanları Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde bir silahlı hareket başlatmak üzere oralara sevk ediyorlardı. Devrimci parti bunları yakın zamana kadar kendi emelleri için kullanmaya alışık bulunduğundan, yeni giriştikleri hareketlerde de onlara karşı bazen sempatik, bazen müteredit görünüyor, fakat hiçbir zaman karşı çıkmıyordu. Böylece Marksist hareket devrimci partinin sol kanadı ile ortak bir cephe meydana getirdi. Nihayet bunlara eklenen üçüncü bir grup, birtakım profesyonel darbecilerle onların kendi saflarına aldıkları bazı devlet görevlileri, solcu bir darbe teşebbüsüne kalkıştıkları sırada Türkiye 12 Mart dönemine girdi.” (Güngör, 1993, s. 120-121)

Peyami Safa, kaleme aldığı roman ve hikâyeleriyle Türk edebiyatının; yazdığı siyasi, sosyal ve kültürel yazılarıyla da Türk siyasi ve düşünce hayatının önde gelen nevi şahsına münhasır isimlerinden biri olmuştur. Peyami Safa’nın yazılarının yayımlandığı dergi ve

gazetelerin fikri çeşitliliğinden de anlaşılacağı üzere hayatı boyunca pozitivism, mistisizm, milliyetçilik, muhafazakârlık ve anti-komünizm gibi farklı görüş ve düşüncelerin takipçisi ve savunucusu olmuştur. Farklı dönemlerde sahip olduğu farklı görüş ve düşünceler dolayısıyla, birçok yazar ve düşünce adamıyla dergi ve gazete sayfaları üzerinden tartışmalara girmiş ve onlarla çeşitli kalem kavgalarına tutuşmuştur.1930'ların ortalarında Peyami Safa'nın *Tan* gazetesinde birlikte köşe yazısı yazdığı Nazım Hikmet'le önce ima yoluyla başlayan birbirlerine yönelik eleştirileri, daha sonra büyük bir kavgaya dönüşmüştür. P. Safa'nın Nazım Hikmet'le olan bu büyük kavgası, onun ömrünün sonuna kadar sürecek olan anti-komünist mücadelesinin de başlangıcını oluşturur. Peyami Safa'nın II. Dünya Savaşı yıllarında Almanya'yı desteklediği ve ırkçılık yaptığı iddialarıyla aleyhinde bir broşür yayınlanmıştır. 1944 yılındaki Türkçülük Turancılık davası için hazırlanan raporda 47 kişi arasında Peyami Safa'nın da adı yer almış fakat yargılanan 22 kişi arasında yer almamıştır. DP'nin iktidara gelip çok partili hayatın başladığı 1950 yılından sonra P. Safa, DP'nin anti-komünist kimliğinin belirginleşmeye başlamasıyla birlikte DP'ye ve lideri Adnan Menderes'e siyaseten yakınlaşmaya başlamıştır.

Milliyetçi bir düşünce yapısına sahip olan Peyami Safa'da komünizm karşıtı düşüncelerin oluşup, gelişmesinde geçmişten gelen Türk-Rus mücadelelerinin büyük etkisi olmuştur. II. Dünya Savaşı sonrası Sovyetlerle yaşanan kriz bu düşman algısını iyice körüklemiştir. Bu durum Peyami Safa üzerinde de oldukça etkili olmuş roman ve makalelerinde bu Rus imajına sık sık değinmiştir. Yazılarında Rus halkına acıyan Peyami Safa'nın asıl öfke duyduğu kesim Rus yöneticiler özellikle Sovyet devrimi sonrası komünist liderler olmuştur. Peyami Safa bu düşündüklerini bir yazısında şöyle ifade etmiştir:

“Dünyanın hiçbir terkibi, yan yana duyduğumuz çift kelimelerden hiçbiri, mesela Avrupa medeniyeti, mesela Eyfel Kulesi, mesela akşam yemeği, mesela eşek inadı, mesela yılan zehri, mesela sam yeli ve daha bir sürü misalden hiçbiri, şu iki kelime kadar birbirine yakışmaz: Rus kahpeliği. Bu iki kelime birbirlerine öyle bir severek çiftleşmişlerdir ki ikisini birbirinden ölüm bile ayıramaz. Ve bu hayâsız çiftin yavruladığı hileler, tuzaklar, cinayetler, katliamlar dünyanın dünkü, bugünkü ve yarınki tarihinin en silinmez lekeleri olarak kalacaktır. Rus kahpeliği! Fakat bu, Rus milletinden ziyade, başına geçen müstebit Çarların, daha müstebit kızıl idarenin ve her memlekette döküntülerini gördüğümüz militan komünistlerin kahpeliğidir.” (Safa, 2012, s. 114)

Türkiye'de milliyetçi/muhafazakâr düşüncenin sembol isimlerinden biri olan Peyami Safa, dergi ve gazetelerde yazdığı yazılarla ülkedeki milliyetçiler tarafından uzunca bir süre ilgiyle takip edilmiş ve bu durumun bir sonucu olarak da milliyetçi kesimde anti-komünist düşüncenin buna benzer bir şekilde temayüz etmesini sağlamıştır. Komünistleri dini ve milliyeti inkâr etmek ve komünizmin ülkeye hâkim olması halinde, Türkiye'nin Sovyetlerin bir peyki olacağını iddia eden Peyami Safa, gerek kendi döneminin, gerekse kendinden sonra gelen milliyetçi entelektüellerin komünizmi eleştirmelerinde, özellikle bu konular üzerinde yoğunlaşmaları dolayısıyla onları ciddi anlamda etkilemiştir.

Milliyetçi ve mukaddesatçıların komünizm karşısındaki fikri eksiklikleri onların komünizmle mücadele için ortak bir tavır almalarına engel olmadı. Milliyetçi ve muhafazakâr kesim, komünizmi değerlendirirken açık bir şekilde din düşmanlığına vurgu yaptı. Teoride ve pratikte, din düşmanı olarak algılanan komünizm, Karl Marx ve tarihi maddecilik iddialarının reddi çerçevesinde ele alındı. Marksist teoride ifade edilen ve sömürülen sınıflar için afyon olarak kabul edilen Tanrı inancı ve dinlerin sömüren sınıflar tarafından uydurulmuş olduğu

iddiası, sağcıların en çok üzerinde durdukları noktaydı. Çünkü büyük bir din tarihi pratiği vardı ve milliyetçi-muhafazakâr düşüncenin savunucularına göre, Tanrı inancının bu derece basitleştirilmesi doğru değildi. Mukaddesatçılar için komünizmle mücadele, aynı zamanda “Cihad-ı Ekber” sayıldığı için bu mücadeleye katılanlar da “kutsal bir ülkü uğruna savaşan kimse” anlamında Mücahit adıyla tanımlanmışlardı. Fethi Tevetoğlu, komünizmle mücadele edenleri “milliyetçi mücahit” gibi oldukça dini ve milliyetçi anlamlarla yüklü bir biçimde tanımlamıştır. F. Tevetoğlu, komünistler tarafından “Oruç tutanlar, namaz kılanlar, Hacca gidenler ve sözünde-yazısında Allah’ın büyük adını ananlar için gerici, softa, yobaz, medeniyet düşmanı kara tehlike olarak vasıflandırılmış, kötülenmiş, tahkir edilmeye yeltenilmiş” olarak tanımlanmasını eleştirdiği gibi, bu vasıfları ve sahiplerini de yüceltmıştır. (Tevetoğlu, 1963, s. 26)

Milliyetçiliğin önde gelen isimlerinden Osman Turan, komünizme ilgiyi, maneviyat eksikliğine bağlarken milliyetçilikten mukaddesatçılığa geçiş yapan Necip Fazıl Kısakürek de materyalist dünya görüşüne şiddetle karşı çıkıyordu. Esasen Necip Fazıl’ın Sovyetlere daha doğrusu Ruslara olan düşmanlığı komünizmden de önceye Osmanlı’nın son döneminde yaşanan Osmanlı-Rus mücadeleleri sonrası alınan ağır mağlubiyetlere ve yaşanan büyük acılara dayanmaktadır. Necip Fazıl bu durumu bir eserinde

“Türk ile Moskof arasında birbirini itici ve aynı zaman ve aynı mekânda birleşmeyi muhal kılıcı zıtlık da birbirinin vücut hikmetine düşman olmaktan gelen ve kanununu hilkatten alan ezeli bir münafet... Böyle bir zıddiyet, münafet, tarihte tektir ve sadece Türk ile Moskofa hastır. Onun içindir ki, bütün bu incelikleri düşünmeden sezen halkımızın dilinde Moskof, sade Moskof değil, Moskof Gâvuru’dur. Türk, ciğerinin ta içinden gelen bir havayla ve dışlarını gıcırdatarak Moskof Gâvuru derken, olanca dayanağını Müslümanlıkta bulur ve gâvurluk mefhumunun başında, soyulmuş çürük patates suratlı çığ ve bomboş gözlü Moskof’u görür. Türk’ün gözünde başka milletler, Moskofa yaklaştıkları nispette düşman ve ondan uzaklaştıkları mikyasta dosttur. Demek ki; Türk’e göre mücerret düşmanlık, mücerret özünü, renk ve çizgilerini Moskofluktan alıyor.” şeklinde aktarıyor (Kısakürek, 2006, s. 5-6).

Yine o yıllarda mukaddesatçı kesim tarafından yazıları dikkatle takip edilen Sezai Karakoç da dönemin önemli şair ve yazarlarından. Karakoç, yazılarında komünizmle mücadele anlamında, komünizmi doğrudan hedef almayarak ondaki eksiklik ve yanlışlıkları ortaya koymaya çalışmış, bunu yaparken de İslami değerleri referans almıştır.

“Bir batılı, bir komünist, hep bir başkasının eline ne geçtiğine bakar. Prensip olarak başkasının eline geçende bir haksızlık, bir hırsızlık bir fazlalık bulmaya çalışır. Bir Müslüman ise, prensip olarak ve sistematik bir şekilde, başkasının eline ne geçtiğine değil, ne geçmediğine bakar. [...] Komünist düzende devlet, karşısında hiçbir dayatma gücü olunamayan ve ekmeğin bile ancak kendinden alınabileceği bir ‘Dev’dir. Devlet, İslam’da kendisine dayatıla bilinen, boykot edilebilecek, tenkit ve kontrol edilebilecek, her olayı dinamik olarak gözleyen, gerektiğinde her vakaya karışan, kıymetlerin elde edilme ve dağıtılmasında olanca verimlilik ve eşitliği sağlamaya çalışan, peşin olarak hiçbir sisteme bağlanmayan elastiki bir kadrodur. [...] Komünizm, içi dışına çevrilmiş kapitalizmden başka bir şey değildir ve bu yüzdendir ki pratikte bir devlet kapitalizmi şeklini almıştır. Komünistler gizli ve açık yollardan, kâh İslam rejimini, komünist veya sosyalist bir rejim olarak gösterip, sonsuz prestijinden faydalanmak isterler; kâh kapitalist

düzenle, İslami düzen aynı şeymiş gibi göstererek, onun zaaflarını da İslam'a mal etmek ve böylece İslam'ı yıkmak isterler.” (Karakoç, 1967, s. 66-70)

Hem milliyetçi hem de İslamcı bir çizgi takip eden Nurettin Topçu'ya göre komünizm; “vicdanları çürüten” ve “insanlık diye, insanı ortadan kaldıran bir ucube” idi ve karşısında durmak için tek sığınak İslâm olmalıydı (Topçu, 1960, s. 50). Nurettin Topçu'ya göre “komünizm, insan varlığına çevrilmiş bir kin sistemidir. Mülkiyete, maziye, nizama, ahlaka, vicdana, bir kelime ile insana karşı kin...” Ona göre komünistler, “evrim kanununa uymak suretiyle, içtimai hayatın bütün sahalarında müsabaka meydanına atılmış bulunan insanlığın millet rejimi içinde ortaya koydukları bütün eserleri kökünden budayarak tekrar geriye ve yarışın başlangıç noktasındaki ilkel hâle götürmek istemekteydiler.”, Topçu'nun, anti-komünist politik projesinin, yani ruhçu sosyalizm anlayışının başta gelen amacı komünizm tehlikesinin önlenmesidir. Ruhçu sosyalizm anlayışına dayalı, ahlak temelleri üzerinde yükselen ve otoriter bir devletin hâkim olduğu bir düzen, kapitalizmin adaletsizliklerini ortadan kaldıracak, bu ise komünizmin varoluş nedenini ve dolayısıyla varlığını sona erdirecektir. Topçu'nun anti-komünizminde üzerinde durulması gereken ve en önemli olan öge, onun din ve maneviyat ile komünizm arasında kurduğu kesin karşıtlıktır. Topçu'ya göre dünyamızda, ideallerin en yüksek seviyesini din temsil etmektedir. Dinin yeryüzündeki en büyük düşmanı ise komünizmdir (Yaşlı, 2015, s.656-658). Nurettin Topçu, daha çok dini değerleri bünyesinde barındırmadığı gerekçesiyle eleştirilen komünizm ideolojisine yönelik “İslami Sosyalizm” adında yeni bir düşünce hareketinin öncülüğünü yapmıştır. Topçu, çıkardığı *Hareket* adlı dergiyle de bu İslam Sosyalizmi fikirlerini yayınladı.

Yine o yıllarda *Hareket* Dergisinde Hüseyin Perviz Hatemi'nin kaleme aldığı “Sosyalizm ve İslamiyet Tartışmaları” isimli yazı dizisinde Batı'dan ve Arap ülkelerinden “İslami Sosyalizm” örnekleri ve tartışmalarına yer veriliyordu.¹² Batılı örnek olarak özellikle Roger Garaudy üzerinde duruluyordu. Fransız Komünist Partisi'nin Genel Sekreteri ve bir Marksist olan R. Garaudy, İslamiyet'i incelediğini ve Sosyalizmin ezilenlerin yanında olduğu gibi İslamiyet'in de ezilenlerin yanında olduğundan bahisle, İslam'ın Marksizm'e en yakın din olduğu üzerinde duruyordu. R. Garaudy, bu fikirlerinden hareketle İslamiyet'le sosyalizm bağdaşabilir mi? Bir İslami Sosyalizmden bahsedilebilir mi? şeklinde tartışmalar o dönemin İslami dergilerinde geniş bir şekilde işlenmiştir (Kocabaş, 2004, s. 141-142).¹³

Yukarıda bahsi geçen isimlerin dışında milliyetçi kimlikleriyle tanınan Dünder Taşer, Galip Erdem ve İlhan Darendelioğlu da özellikle milliyetçi gençlik tarafından takip edilen önemli isimler arasındadır. Asker kökenli olan ve 27 Mayıs'tan beri Alparslan Türkeş ile birlikte hareket eden Dünder Taşer, 1965 yılında A. Türkeş'le beraber CKMP'ye katılmış ve bir trafik kazasıyla hayatını kaybedeceği 1972 yılına kadar, partinin genel başkan yardımcılığını yapmıştır. Dünder Taşer, Ülkü Ocaklarının ve sonradan komando kampları olarak adlandırılan eğitim kamplarının kurucularındandır ve “ülkücülük” isminin bir anlamda fikir babalığını yapmıştır. D. Taşer, o zamana kadar farklı dernek ve teşkilatlarda yer alan

¹² 1966 yılının Mayıs ayında *Hareket* Dergisinin 5. sayısında başlayıp, 1967 yılı Nisan ayındaki 16. sayı ile biten toplam 12 makaleden oluşan bu yazı dizisi, daha sonra “İslam Açısından Sosyalizm” adıyla kitap olarak yayınlanmıştır.

¹³ R. Garaudy görüşlerini “Sosyalizm ve İslamiyet” isimli kitabında toplamıştı. Bu kitabın, çevirmenliğini Yön hareketinin lideri Doğan Avcıoğlu ve E. Tüfekçi takma adıyla Mihri Belli yapmış, kitap 1965'de Yön Yayınları arasında çıkmıştır. Sosyalist olan Avcıoğlu ve Belli, o yıllarda sosyalizmi iktidara taşımak için MDD adı altında yeni bir sosyalist yaklaşımı savunuyorlardı. İslamcı kesimi de bu hareketin içerisine dâhil etmek için Garaudy'un fikirlerinden hareketle, İslamiyet'in sosyalizme karşı olmadığını düşüncesini uyandırmak istiyorlardı.”

milliyetçi gençliğin ve entelektüellerin anti-komünist bir misyonla merkezi bir teşkilat ve ideoloji çatısı altında birlik içinde toplanmasına çalışmış ve Batı'dan esen anti-komünist rüzgârın da tesiriyle büyük ölçüde başarılı olmuştur (Bora, Can, 2000, s. 48). 1960'ların Türkiye'sinde kendisini "romantik milliyetçi" olarak tanımlayan D. Taşer'i entelektüeller üzerinde etkili kılan, siyasi mevkiinin yanında bir de farklı tarih görüşlerinin bulunmasıdır.

Galip Erdem, isminin önünde hukukçu, bürokrat, siyaset adamı, gazeteci gibi birden fazla sıfatı barındıran ama bu sıfatların da ötesinde daha çok milliyetçi kimliğiyle tanınan, sadece milliyetçilerin değil, toplumun her kesiminden insanın yazılarını takip ettiği 1960 ve 1970'li yılların önemli milliyetçi entelektüellerden birisidir. Yakın dostu olan Peyami Safa'nın siyasi yazılarından oldukça etkilenen ve onunla aynı çizgide olmaya özen gösteren Galip Erdem, milliyetçilerin teşkilatlanmaya başladığı 1960'ların ikinci yarısında ülkücü kadroların yetişmesinde öncülük etti. 27 Mayıs sonrası Türk Ocaklarının askeri yönetim tarafından kapatılması üzerine, milliyetçi gençlerin faaliyetlerini sürdürebilmesi için askeri yönetimin dikkatini çekmemek amacıyla "Üniversiteliler Kitap Kulübü" adında bir kulüp kurdu. Bu kulüpte isimleri daha sonra duyulacak olan Nuri Gürgür, Sadi Somuncuoğlu, Ayvaz Gökdemir, Namık Kemal Zeybek, Nevzat Kösoğlu, Yücel Hacaloğlu ve Cezmi Bayram gibi pek çok devlet, siyaset ve sivil toplum kuruluşu yöneticisi faaliyette bulunmuşlardır.

1960 ile 1970 yılları arasında yazılarıyla mukaddesatçı kitleyi komünizm tehdidine karşı bilinçlendiren ve komünizmle mücadeleye sevk eden siyaset ve edebiyat hayatının önemli isimlerinin idaresinde yayın yapan pek çok İslami dergi bulunmaktadır. Bahsi geçen dönemde komünizm hakkında en fazla yazının yayınlandığı ve okunma oranının en yüksek olduğu dergilerden bazıları şunlardır: Nurettin Topçu'nun kurduğu ve kendisinden başka Mehmet Kaplan, Hüseyin Hatemi, Muhittin Nalbantoğlu, Mükrimin Halil Yinanç ve Remzi Oğuz Arık'ın da yazdığı *Hareket* dergisi; Kemal Fedai Coşkun tarafından çıkarılan ve Nejdet Sançar, Nurettin Topçu ve Necip Fazıl'ın Fedai müstear ismiyle yazdıkları yazılar haricinde Arif Nihat Asya, Kazım Karabekir ve Abdürrahim Karakoç gibi önemli isimlerin şiirlerinin yayınlandığı *Fedaidergisi*; Yazı işleri müdürlüğünü Osman Yüksel Serdengeçti'nin yaptığı "Alt başlığında 'Dini İlmî Siyasi Aylık Mecmua' şeklinde yayınlanmış, 1960'lardan itibaren milliyetçi-mukaddesatçı kimliğin ağır bastığı anti-komünist özelliği yazılarında kendini gösterdiği *Hilal* dergisi; Ömer Ziya Belviranlı ve İrfan Küçükköy tarafından "Milletin İman, Ahlak, Kültür, Tarih ve Menfaatine Bağlı Haftalık Siyasi Milli Dava Mecmuası" başlığıyla çıkartılan ve komünizmle mücadele konusunda çok sayıda makalenin yayınlandığı *Yeniden Milli Mücadele* dergisi; Kasım 1969'da MTTB yönetiminin mukaddesatçı kesimin idaresine geçmesiyle birlikte yayın hayatına başlayan MTTB'nin aylık yayın organı olarak faaliyet gösteren *Milli Gençliğin Ses* dergisi gibi içerisinde milliyetçi öğeler de barındıran pek çok mukaddesatçı dergi bulunmaktadır.

4. 68 Döneminin Gençlik Olaylarına Milliyetçi/Muhafazakâr Tepki

Avrupa ülkeleri, 1968 yılının Mayıs ayına geldiğinde geniş çaplı mitingler, üniversite işgalleri ve boykotlarla zirve dönemini yaşayan yoğun bir öğrenci eylemleri dönemine girmişti. Avrupa'daki öğrenci olaylarıyla aynı dönemde Türkiye'de de benzer bir biçimde gelişen öğrenci olayları, üniversitelerde boykot ve işgallerinin yaşanması, Avrupa'daki 68 hareketleri ile Türkiye'deki 68 hareketi arasında birtakım benzerlikler olduğu düşüncesini akıllara getirmektedir. Bütün Avrupa kıtasına yayılan toplumsal bir hareketin, çevresindeki kıta ve ülkelere yayılması elbette ki beklenen bir sonuçtur. Ancak Avrupa'da ve Türkiye'de yaşanan 68 hareketinin geliştiği toplumsal koşulların farklılığı göz önüne alındığında bu

öğrenci hareketlerinin süresi, şiddeti ve etkinliğinde birtakım farklılıklar bulunmaktadır. Türkiye'deki öğrenci olayları ve işçi grevleri, 1968 yılında bir anda şiddetlenip yine bu yıl içerisinde son bulmamıştır. 68 olaylarını yaşayan kuşak, 27 Mayıs'ın yapılmasında etkili olan gençliğin bir devamıydı. Yani bu gençlik 28-29 Nisan olayları ve 555K olaylarıyla hükümeti devirmiş genç bir kuşağı takip ediyordu. Gençliğin 1960 öncesi muhalif tavrı, 1960 sonrasında da artarak devam etti. 27 Mayıs müdahalesi sonrası uygulamaya konan 1961 Anayasasının sağladığı özgürlük ortamında üniversite gençliği sahip olduğu muhalif tavrını daha özgür bir ortamda ve rahatça sergilemeye başlamıştı.

Türkiye genelindeki üniversitelerde öğrenci olaylarının fitilinin ateşlendiği 1967 yılından itibaren gençlik eylemleri derslerin boykot edilmesi veya fakültelerin işgal edilmesi şeklindedir. 1968 yılının mayıs ve haziran aylarında zirveye ulaşan öğrenci boykotları ve fiili fakülte işgalleri, okulların kapanmasıyla temmuz ayından itibaren yerini Amerikan aleyhtarı gösterilere bırakmıştır. Ankara, İstanbul ve İzmir gibi büyük şehirlerde başlayıp Anadolu'nun diğer üniversitelerine yayılan dersleri boykot ve okulları işgal eylemleri, Kıbrıs'ta yaşanan olayların protesto edilmesi, ODTÜ'de Amerikan konsolosunun aracının ateşe verilmesi, ABD 6. Filosu'nun Türkiye ziyaretlerinin protesto edilmesi, gibi oldukça geniş bir çerçeve içerisinde yer alan öğrenci olayları, 1968 olaylarının kapsamını gözler önüne sermektedir. Üniversite öğrencilerinin statükoya karşı başkaldırıışlarının bir sonucu olarak artan ve okulların dışına taşan şiddet eylemleri, ülkedeki sosyal ve siyasal hayatı da sarsıntıya uğramıştır (Ahmad, 2010, s. 257).

1964 yılında patlak veren Kıbrıs sorunu nedeniyle, ABD'nin Akdeniz'de yeniden görevlendirdiği 6. Filo, 1964 yazında Kıbrıs ve Akdeniz bölgesinin güvenliğini sağlama görevine başlamıştır. Kıbrıs sorunu öncesinde de bölgede bulunan ve Türk limanlarını ziyaretleri esnasında dostça karşılanan 6 Filo'ya bağlı gemiler, 1964 yılında İnönü'nün Başbakanlığı sırasında yaşanan Kıbrıs sorunu ve Başkan Johnson tarafından yazılan mektup sonrasında Türk limanlarını ziyaretleri dostça karşılanmamış ve 1965'ten sonraki her gelişinde filoya karşı protestolar, artarak devam etmiştir. Haziran 1967'de 6. Filo İstanbul'a gelir ve Filo Komutanı tarafından Taksim'deki anıta çelenk konulur. TMTF'li gençler çelengi yakarlar, ardından da anti-Amerikan gösteriler başlar (Baykam, 1998, s. 231; Milliyet, 25.06.1967, s.1-7). 6. Filo'ya ait gemiler Temmuz 1968'de tekrar İstanbul'a gelmiş, Dolmabahçe rıhtımına demirlemiştir. Özellikle sol görüşlü öğrenciler bir önceki yıl gerçekleştirdikleri başarılı gösteriden de güç alarak bu yıl daha kitlesel ve organize bir eylem düzenleme kararı almışlardır. Geniş bir öğrenci kitlesinin katılımıyla yeni bir protesto gösterisi düzenlenir. Öğrenciler, Gümüşsuyu Yurdu'ndan başlayarak Taksim Anıtı'na kadar bir yürüyüş düzenlerler. Deniz Gezmiş'in liderliğini yaptığı ileriki yıllarda Devrimci Öğrenci Birliği (DÖB) olarak tanınacak grup, yürüyüşün burada bitmesine karşı çıkıp Dolmabahçe'ye yürüme kararı alırlar (Kabacalı, 2007, s. 199). Öğrencilerin, Cağaloğlu'nda polisle çatışmaları üzerine MTTB'li öğrenciler birlik penceresinden hoparlör ile Türk milleti komünist ve anarşistlerle mücadele etmeye çağırılmış, "bir avuç çapulcunun çanlarına ot tıkamasını bu millet bilir." anonsları yapılarak MTTB'nin milli menfaatlerin bekçisi olduğu belirtilmiştir. Grup Dolmabahçe'ye geldiğinde 6. Filo'ya ait tekneler taşlanmış, ABD askerleri dövülerek denize atılmıştır (Höke, 1989, s. 46).

Dolmabahçe olaylarından yedi ay sonra tekrar Türkiye'ye gelen 6. Filo, bu kez çok daha büyük bir tepkiyle karşılandı. Öğrenciler filonun geleceği haberini ocak ayında öğrenmişlerdi ve önlerinde hazırlık yapmak için uzun bir süre vardı. Bir araya gelen İstanbul'daki devrimci öğrenci örgütleri bu protesto gösterisinin daha geniş katılımlı olması için işçi örgütlerini de bu hareketin içerisine almaya çalışmışlardır (Karadeniz, 1975, s.165).

6. Filo yalnızca İstanbul'da değil tüm yurt genelinde protesto edilmeliydi. Nitekim olaylar İstanbul dışına da taşdı. Ankara, İzmir ve Trabzon'da da gösteriler yapıldı. İstanbul'da düzenlenen birkaç küçük çaplı gösteriden sonra 16 Şubat Pazar günü, "Emperyalizme ve Sömürüye Karşı İşçi Yürüyüşü" adı verilen ancak basında "Kanlı Pazar" olarak yer alan asıl olaylar başladı. Bu arada, 14 Şubat'ta İstanbul'da MTTB ve TKMD'nin başını çektiği ve yaklaşık 100 bin kişinin katıldığı "Bayrağa Saygı" mitinginde, "komünistlere karşı savaş açıldığı" ilan edilmiştir (Öznur, III, 1999, s. 210). Komünistlere gereken dersi vermek üzere pazar günü yapılacak 6. Filo aleyhindeki mitinge halk özellikle komünizm karşıtı basın aracılığıyla davet edilmiştir (Bora, 2017, s. 493). Mitingde konuşan TKMD Başkanı İlhan Darendelioğlu, "Memlekete ihanet eden bu hainleri toprağa gömmenin zamanı gelmiştir. Bayrağımızı onların pis kanları üzerine dikmeye geldik" diyordu. Özellikle *Bugün* ve *Sabah* gibi sağcı gazete ve dergilerin komünizmle mücadele için MTTB ve TKMD üyelerine çağrıda bulunur tarzda yayın yapmaları bu süreçte iki grup arasında çıkacak olayları önceden haber veriyordu (Öznur III, 1999, s. 212-213). 16 Şubat Pazar günü her şey beklenildiği gibi oldu ve 2-3 bin kişilik büyük bir milliyetçi ve mukaddesatçı grup, toplu namazdan sonra Taksim alanına girdi ve burada gösteri yürüyüşü yapan gruba taş, sopa ve bıçaklarla saldırdı (Milliyet, 17.02.1969, s. 1). Polisin bastıramadığı olaylar 66. Tümen'e bağlı asayiş birliklerinin Taksim alanına gelmesiyle bastırılabilirdi. Ertesi günkü gazetelerde yayınlanan fotoğraflara dayanarak AP'nin göz yummasıyla olaylara müdahale edip grupları dağıtması gereken polisin sağcı grupla birlikte hareket ettiği ve sol görüşlü öğrencilere saldırdığı iddia edildi (Öznur, III, 1999, s. 212). Sağ görüşlü basın ve öğrenci dernekleri olayların tek sorumlusunun komünistler olduğunu iddia etmişlerdir. MTTB Başkanı İsmail Kahraman yaptığı açıklamada "Beyazıt kulesine kızıl bayrak çekenler, 6. Filo'ya mensup askerleri denize atanlar, Taksim'de tahriklerini ve millete karşı olan saygısızlıklarını son haddeye vardırımlardır. Türk milleti bu davranışın altında yatan maksadı iyice anlamıştır. Taksim olayı açıkça göstermiştir ki sola ve satılmışa karşı milli şuur daima galip gelecektir." Başbakan Demirel, olaylarla ilgili "Bunlar hür olan memleketlerin işaretleridir." şeklinde açıklama yaparken dönemin İçişleri Bakanı Faruk Sükan, "Polisin gerekli tedbirleri aldığımızı, çıkması muhtemel daha vahim olaylara mani olunduğunu belirterek, olaylara Taksim alanında emperyalizm ve sömürüye karşı işçi yürüyüşü yapan gurubun üzerine molotof kokteyli atılmasının sebep olduğunu belirtmiştir." (Milliyet, 18.02.1969, s. 7) 6. Filo'nun Türkiye'deki limanları ziyareti sonrası yaşanan geniş çaplı olaylar ve yükselen ABD karşıtlığı dolayısıyla Türkiye'deki ABD büyükelçisinin tavsiyeleriyle 1970'li yılların başından itibaren filonun ziyaretleri azaltılmıştır.

Olayların başladığı dönemde milliyetçi-mukaddesatçı gruplar 6. Filo'nun Türkiye ziyaretlerini, sol grupların algıladıkları gibi ABD ve emperyalizme karşı bir düşman imgesi şeklinde değerlendirmemişlerdir. Türkiye'yi öncelikle kuzey-güney olmak üzere her yönden saran Sovyetler dolayısıyla da komünizm tehlikesi karşısında Türkiye'deki sağ düşünce, Sovyetlere karşı tek dengeleyici gücün ABD olduğu kanısındadır ve Türk-ABD iş birliğini bir zaruret olarak algılamaktadır. ABD'nin bölge siyaseti ve Türkiye-ABD ilişkilerinin o dönemki mevcut durumu göz önüne alındığında komünizm tehlikesi karşısında ABD'ye kayıtsız şartsız destek verilmiştir.

1969 yılının Kasım ayında ABD'nin Vietnam'da Barışı Koruma programının başında bulunan CIA görevlisi Robert William Komer Amerika'nın Türkiye büyükelçiliği görevine atanmıştır. ABD'nin Türkiye'ye atadığı bu yeni Büyükelçi özellikle sol kesim tarafından büyük bir tepkiyle karşılanmış, ona "Vietnam Kasabı" adını takmışlardır. Solun iddialarına göre R. Komer, bir CIA ajanıdır ve ABD'nin Vietnam'da uyguladığı pasifikasyon yani ABD'ye karşı Vietnam halkının başlattığı hareketi pasifize etme (etkisizleştirme)

operasyonunun başındadır (Türkyılmaz, 1997, s. 117). Sol kesim, R. Komer'in Türkiye'ye atanmasını solun gücünün kırılmasına yönelik bir hareket olarak algılamıştır. Türkiye'de 1964 yılında patlak veren Kıbrıs olayları ve devamında 1970'lere kadar her yıl tekrar eden 6. Filo protestolarıyla giderek yükselen bir Amerikan karşıtlığı ortaya çıkmıştır. ABD'nin dost ülke olarak gördüğü Türkiye'de, Amerikan karşıtlığının yükselişte olduğu bir dönemde Robert Komer'in Büyükelçi olarak atanması oldukça önemli bir gelişmedir. R. Komer'in Türkiye'ye gelişi Türk basınının da ilgisini çekmiş özellikle sol basın konuya dair köşe yazıları yayınlamıştır. Sol öğrenci gruplarının bu yazılardan oldukça fazla etkilendikleri hatta sol yazarların yazdıklarıyla Komer'i öğrenciler için hedef tahtasına çıkardıklarını söylemek çok da yanlış bir değerlendirme olmayacaktır. Türkiye'de görevlendirileceği haberiyle başlayan solcu gençlerin R. Komer düşmanlığı, giderek artıyordu. Solcu gençlik örgütleri ve DİSK'e bağlı sendikalar Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'a yeni Büyükelçiyle ilgili "CIA'da çalışan bir kişinin Türkiye'ye atanması ve üstelik bu kişinin Vietnam'da görev yapmış olması, Türkiye ile Vietnam'ı bir görmenin ifadesidir" şeklinde bir telgraf çekerek, R. Komer'in itimatnamesini kabul etmemelerini istemişlerdir (Feyizoğlu, 2002, s. 308).

Büyükelçi R. Komer, kendisine karşı gösterilen bunca tepkiye rağmen 6 Ocak 1969 tarihinde ODTÜ'yü ziyaret eder. ODTÜ Rektörü Kemal Kurdaş tarafından yetkili kurumlara haber verilmeksizin davet edilen Büyükelçi Robert Komer 6 Ocak 1969 günü, 06 CA 001 plakalı siyah renkli 1969 model Cadillac marka makam aracıyla ODTÜ'ye gelmiştir. Elçinin resmi makam aracının forsunu açarak rektörlük önünde park ettiği haberi, birkaç hafta önce kendisini protesto etmek üzere havalimanını doldurmuş olan binlerce sol görüşlü ODTÜ öğrencisi tarafından öfkeyle karşılanmış ve öğrenciler giderek büyüyen bir kitle halinde ABD elçisinin arabasının park edildiği rektörlük binası önünde toplanarak ABD ve Rektör Kemal Kurdaş'a karşı gösterilere başlamışlardır. Tepkiler büyüdükçe öğrenciler daha da ileri gittiler, kitle halinde ABD büyükelçisinin arabasını kollarıyla kaldırarak devirdiler ve ters çevirdiler, ardından, arabanın deposundan aldıkları benzinle, Sinan Cemgil, Mustafa Taylan Özgür, Ulaş Bardakçı, İbrahim Seven, Akın Atauz, Hüseyin İnan, Halil Çelimli, Yusuf Aslan ve İrfan Uçar adlı öğrenciler arabayı ateşe verdiler. (Kabacalı, 2007, s. 202). ODTÜ'de yaşanan olaylar ve R. Komer'e yönelik öfkenin dinmemesi üzerine Beyaz Saray'ın Ankara büyükelçiliğine Dışişleri Bakanlığı Orta ve Yakın Doğu İşleri Bakan Yardımcısı William Handley'in atandığını bildirmesiyle birlikte Türkiye'deki solun Büyükelçi Robert Komer ile olan kavgası sona ermiştir (Milliyet, 05.04.1969, s. 1).

Üniversitelerde derslere girmemeyi ve fakülte binalarını işgal etme eylemlerini ifade eden boykot ve işgal olayları, 1960'lar boyunca devam eden, kamuoyunun dikkatini üniversitelerin üzerine çeken en etkili eylemler olmuştur. Üniversite öğrencilerinin farklı sebeplerle seslerini okul yönetimine veya siyasi iktidarlara duyurmak amacıyla giriştikleri bu boykot ve işgal eylemleri sadece 1960'lı yıllarda değil bu dönemin öncesinde ve sonrasında başta öğrenciler ve işçiler olmak üzere farklı meslek gruplarının sıklıkla başvurduğu bir eylem çeşidi olmuştur. Üniversitelerdeki bu boykot ve işgaller genellikle doğrudan boykot yapılan üniversitedeki öğrenci sorunlarıyla ilgili olmakla beraber ayrıca öğrenci dernekleri vasıtasıyla ülke genelinde ortak düzenlenen ve öğrencilerin üniversite yönetimine katılma taleplerinden doğan boykot ve işgal eylemleri de yaşanmıştır. Bu boykot ve işgal eylemlerinin ülke geneline yayılmasında başından beri eylemlerin içinde olan ve kontrolü elinde tutmaya çalışan FKF'nin büyük etkisi olmuştur (Yıldırım, 2008, s. 190-197). Öğrenciler bu boykot ve işgal eylemleri sırasında "Ne sağ ne sol boykot var." sloganı kullanarak birlikte hareket etmeye gayret etmişlerse de pek başarı sağlanamamış, sağcı grupların boykotları kırmaya yönelik çabaları iki grup arasında kavgalara sebep olmuştur.

Öğrencilerin eğitim sorunlarının çözümüyle ilgili başlattıkları geniş katılımlı ilk boykot Ankara Üniversitesi DTCF öğrencilerinin 10 Haziran'da başlattıkları ve daha sonra ülke geneline yayılan tamamı eğitim-öğretim sorunları ve öğrencilerin üniversite yönetimine katılmalarını konu alan boykottur. Bir gün sonra 11 Haziran'da Ankara Hukuk Fakültesi öğrencileri de bir boykot başlattı. Hukuk Fakültesinde başlayan bu boykot kim tarafından ve nasıl başlatıldığı belli olmayan tamamen DTCF'deki boykot hareketinden etkilenerek ortaya çıkmıştır. Buradaki öğrenci talepleri de yine DTCF'deki gibi eğitimle ilgili benzer taleplerdi. Birkaç gün içinde boykot önce Ankara'daki bütün fakültelere ardından İstanbul ve İzmir'deki üniversitelere yayıldı (Milliyet, 14.06.1968, s. 1).

Öğrencilerin bu boykot ve işgal eylemleri karşısında AP hükümetinin ve ana muhalefet partisi CHP'nin yaklaşımları tabii olarak birbirinden farklı olmuştur. CHP, öğrenci taleplerinin dikkate alınmasını ve gereken reformların yapılmasını ifade ederken AP, yaşananların kanunsuz gösteriler olduğu üzerinde ısrarla durmuştur. Hükümet ülkenin en önemli konusu hâline gelen öğrenci olaylarını Milli Güvenlik Konseyi'ne de götürmüştür. Fakat askerinin verdiği yanıt "Üniversite olaylarında kuvvet kullanılması doğru değildir. Ve öğrencilerin haklı istemleri karşılanmalıdır." diyerek hükümetten yana değil, öğrenciden yana bir tutum sergilemiştir (Yılmaz, 1997, s. 122). Başbakan Süleyman Demirel, yaşanan bu öğrenci olaylarını dünya genelinde yaşanan olayların Türkiye'ye bir yansıması olarak görmüş ve Türkiye'de başlayan bu olayları dış ülkelerde yaşanan benzer öğrenci olaylarına karşı bir özentiden dolayı başladığı yönünde bir açıklama yapmıştır (Milliyet, 14.06.1968, s. 1,7).

Boykot ve işgal eylemleri hakkında milliyetçilerin görüşünü yansıtan Alparslan Türkeş, bu eylemler hakkında düşündüklerini şöyle aktarmaktadır:

"1965 seçimlerinden sonra güvenoyu almış Hükümeti, Başbakan Sayın Demirel'i tebrik için ziyarete gittik. Bu sırada, şunları söyledik: 'Bunlar çok taşkınlık yapıyorlar. Yürüyüşler düzenliyorlar, mitingler düzenliyorlar, üniversiteye yuvalandılar.' O zaman Demirel dedi ki: 'Demokraside miting olur, yürüyüşler olur. Bu, hürriyetçi demokrasinin gereğidir. Bunlardan endişe duymayın. Biz, onların her faaliyetini takip ediyoruz, polis takip etmektedir. Gözümüz, üzerlerindedir.' Hatta meşhur o, 'Yollar yürümekle aşınmaz', sözünü de söyledi Sayın Demirel. Bu ziyaret sırasında biz, Başbakana şunları da söyledik: 'Siz, iktidar partisisiniz. Belki bazı tedbirler almakta iktidar olduğunuz için daha yavaş hareket etmek ihtiyacını duyabilirsiniz. Ama biz, muhalefet partisiyiz. Bölücülüğü, Marksist teşkilatlanmayı, özellikle üniversitelerde baskı kurulmasını, boykot ve işgal yapılmasını memleket için tehlikeli sayıyoruz. Bunlara karşı gençleri uyarmayı düşünüyoruz. Bunlar, masum talebe hareketleri değildir.'" demiştir (Turgut, 1995, s. 400).

Üniversitelerde işgal ve boykotların sona ermesinin ardından Ankara ve İstanbul'da savcılıklar boykot ve işgal komitelerindeki öğrenciler için soruşturma başlattı. Soruşturma başlatılınca, İstanbul Üniversitesi'nde öğrenciler bir imza kampanyası başlattılar. "Biz aşağıda imzaları bulunan İstanbul Üniversitesi öğrencileri 12 Haziran 1968 ve onu izleyen tarihlerde üniversite içindeki işgal ve boykot hareketlerine, Türkiye'mizin ve üniversitemizin yüksek menfaatleri için bizzat katıldığımızı kamuoyuna duyururuz," şeklindeki metin, ilk gün beş yüz dolayında öğrenci tarafından imzalandı (Kabacalı, 2007, s. 195). Türkiye'de daha çok büyük şehirlerdeki üniversitelerde görülen boykot ve işgal eylemleri, 1968 yılı için kısmen de olsa son bulmakla beraber boykot ve işgaller üniversite gençliğinin sesini duyurmak için başvurduğu ilk ve en etkili eylemler olması dolayısıyla 12

Mart Muhtırası yaşanıncaya kadar farklı dönemlerde ve farklı üniversitelerde gerçekleştirilmeye devam etmiştir.

5. Sonuç

27 Mayıs 1960 askeri darbesiyle birlikte DP'nin siyasi hayatı sona ermiş, Milli Birlik Komitesi ülke yönetimini sivillerin elinden almıştır. MBK, 1960 öncesi yaşanıldığına inandığı özgürlük ve demokrasi darboğazının somut önlemlerle aşılabileceği düşüncesiyle akademisyenlere yeni bir anayasa hazırlatmıştır. Yeni anayasa birtakım kurumsal düzenlemelerle ülkede bir sosyal devlet anlayışı oluşturulmaya, daha adil bir ekonomik düzen oluşturularak ekonomik sorunları çözmeye ve ülkedeki hak ve özgürlük düşüncesinin geliştirilmesi anlayışıyla hazırlanmıştır. Bu anayasanın da etkisiyle ortaya çıkan ekonomik ve toplumsal değişimle birlikte ülkede sosyalizmin gelişmesi için uygun bir ortam oluşmuştur. Bu dönem başta öğrenci ve işçiler olmak üzere toplumun tüm kesimleri siyasi ve kültürel bir canlanma içerisine girmiştir. 1960'lar her çeşit siyasi ve toplumsal mesele üzerine canlı bir entelektüel tartışmaya sebep olmuş ve yeni anayasanın mümkün kıldığı bu durum, düzenli aralıklarla çıkan çok sayıda yeni dergide ifade bulmuştur. 1960 sonrası sağ ve sol propaganda ilk olarak gündelik gazete, haftalık ve aylık dergilerde ortaya çıkmış, çok geçmeden konuyla ilgili büyük bir kısmı çeviri olmak üzere birçok kitap da yayınlanmaya başlamıştır. Bu yayınların çevresinde oluşan gruplar yasal sınırlar içerisinde hızla öğrenci örgütlerine, hiziplere ve siyasi partiye dönüşmüşlerdir. Yasal sınırın dışına çıkan öğrenci örgütleri ise 1960'lı yılların sonuna doğru silahlı eylemler gerçekleştiren terör örgütlerine dönüşmüştür. 1960'larda öğrenci ve entelektüellerin katkısıyla oluşan solun bu gelişimi ve popülaritesi kuşkusuz sadece Türkiye'ye mahsus değil, eş zamanlı olarak dünya genelinde de yaşanan bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Fakat Türkiye'deki gelişiminin özellikle önemli olmasının nedenlerinden biri, Adnan Menderes'in başbakanlığındaki hükümetin devrilmesinde üniversiteli öğrenci ve akademisyenlerin rol almış olmasıdır. Bu sebepten ötürü 1960'lar boyunca tüm öğrenci, öğretmen ve akademisyenler kendilerini toplumun itici gücü olarak görmeye başlamışlardır.

27 Mayıs askeri müdahalesi sonrası hazırlanan anayasanın getirdiği hürriyetler serbestisi, Türkiye'de sol hareketin büyüyüp gelişmesinin önünü açtı. Solun bu aksiyonuna karşı, sağ kesim içerisinde yer alan milliyetçi unsurlar, ciddi bir reaksiyon göstererek çok kısa bir zamanda siyasi ve sosyal hayatta teşkilatlanarak solun karşısındaki yerini aldı. 1965 seçimlerinde sol içerikli bir siyasi parti olan TİP'in on beş milletvekiliyle meclise girmesi, sosyalizmi savunan parti, dernek ve öğrenci gruplarının parlamenter yöntemlerle iktidara gelme arzusunu güçlendirdi. Partinin aldığı bu sonuç milliyetçi/mukaddesatçı kesimler üzerinde komünist bir hükümetin kurulacağı ve ülkenin Sovyetlerin güdümüne girerek bağımsızlığını yitireceği endişesini doğurdu. Bu durum milliyetçi ve muhafazakâr kesimin Sovyetlere ve komünizme olan düşmanlığını iyice körükleyerek sol gruplarla olan mücadelelerin kapısını araladı. 1960'ların ortalarında yaşanan Kıbrıs sorunu ve Johnson mektubu gibi dış meseleler görüş ve düşünce ayırt etmeksizin gençlik üzerinde büyük etki yaratmış, milliyetçi duyguları tetiklemiştir. Bu dönem sol gruplara ve komünizme karşı bir mücadele başlatan sağ kesim, milliyetçilerin teşkilatlanmalarını tamamlamalarıyla birlikte 1960'ların sonuna doğru kesin olarak milliyetçi ve mukaddesatçı olarak ikiye ayrılmışlardır. Ülkenin iç dinamikleri haricinde, Avrupa'nın da tesiriyle başlayan fakat süreç ve sonuç itibarıyla Avrupa'daki olaylardan çok daha farklı bir hareket ortaya koyan 1968 gençlik olayları, sağ hareket içerisinde yer alan milliyetçilerle, sol grupları karşı karşıya getirmiştir. Milliyetçi gençlerin bu dönem çeşitli dergi ve gazetelerde yazdıkları yazılarla yakından takip ettikleri pek çok milliyetçi siyaset ve fikir adamı mevcuttur. Bu isimlerin özellikle komünizm

karşıtı düşünceleri milliyetçi gençlik üzerlerinde büyük bir etki yaratmıştır. Milliyetçi gençler okudukları bu isimlerin de tesiriyle komünizm ideolojisine karşı birtakım argümanlar geliştirmişlerdir. Bu da milliyetçilerin komünizme bakış açısını net bir şekilde ortaya koymuştur. Bu argümanlardan birincisi; kökleri Osmanlı tarihin derinliklerine kadar inen ve bu günlere miras kalan, yaşanan acıların unutturmadığı ezeli Rus düşmanlığıdır. Yaklaşık dört yüzyıl boyunca devam eden bu Türk-Rus mücadelesinden doğan düşmanlık, nesilden nesle aktararak devam etmiş, II. Dünya Savaşı sonrası Sovyet tehdit ve talepleri, ardından komünizmin ülke için bir tehlike oluşturduğu iddiaları toplum zihnindeki bu Rus düşmanlığı imgesi yeniden canlanmıştır. Bu düşmanlığa daha sonra bir de milliyetçi yazarların sık sık dile getirdiği Sovyetlerin, sınırları dâhilinde yaşayan Türk halklarına uyguladıkları kötü muameleden doğan öfke de eklenmiştir. Milliyetçilerin, komünizm karşıtlığına yönelik argümanlarından ikincisi; Marks, Engels ve Lenin gibi önde gelen komünist isimlerin “İşçilerin vatanı yoktur, onlar malik olmadıkları bir şeyden mahrum edilemezler [...] iktidarın proletaryanın eline geçmesi, milletlerin ortadan kalkmasını çabuklaştıracaktır.” şeklindeki vatan ve millet kavramlarını yok sayan komünist düşüncelerin; temel dayanak noktaları vatan ve millet gibi kavramları olan milliyetçi unsurlar tarafından reddedilmesi ve ona karşı olunması doğal ve beklenen bir sonuçtur. Milliyetçilerin, komünizme karşı olmalarının üçüncü önemli argümanı komünizmin dine karşı olan tutumudur. Özellikle milliyetçi gençlerin solcuları “Allahsız” olmakla itham ettikleri ve bunu her fırsatta dile getirdikleri o dönem komünizme karşı yapılan eylemlerde açıkça görülmüştür. Milliyetçilerin bu düşüncelerinin temelinde de yine Marks ve Lenin gibi ünlü komünistlerin din konusundaki düşünceleri etkili olmuştur. Marks’ın din hakkındaki “din acı çeken kitlelerin afyonudur.” sözü ve Lenin kitaplarında yazdığı “Din bütün yaşamı boyunca çalışan ve yokluk çekenlere, bu dünyada azla yetinmeyi, kismete boyun eğmeyi sabırlı olmayı ve öteki dünyada bir cennet umudunu sürdürmeyi öğretir, bu nedenle din, halkı uyutmak için bir afyon niteliğindedir.” sözleri dolayısıyla o dönem komünizme karşı olan özellikle milliyetçi/mukaddesatçı yazarlar tarafından sıklıkla tartışılan bu konu, anti-komünist milliyetçi ve mukaddesatçı kesimler tarafından komünizme karşı olmalarının ve komünizmle mücadele etmenin en önemli gerekçesi sayılmıştır. Milliyetçilerin komünizme bakışını yansıtan tüm bu argümanların dışında, Komünist ideolojide hiçbir fikri temeli bulunmayan çoğunlukla sokağın dilini yansıtan bir başka söylem daha vardır ki o da mülkiyet ortaklığı fikrinden hareketle komünizmi eleştirmek veya komünistleri kötülemek amacıyla söylenen “kadınların ortak kullanımı” iddiasıdır. Bu iddia, milliyetçi entelektüeller tarafından pek ciddiye alınmasa da komünizme dair fikri bir alt yapısı bulunmayan, sokaktaki anti-komünist milliyetçi ve mukaddesatçı kesimler tarafından sıklıkla hem komünistlere karşı söylenmiş, hem de halk arasında komünizme karşı kara propaganda yapmak amacıyla kullanılmıştır.

Sonuç olarak 1960’lı yıllar boyunca büyüyen ve güçlenen sol ve komünist ideoloji karşısında, reaksiyon göstererek kendini ülkeyi ve devleti korumakla sorumlu gören milliyetçi/muhafazakâr kesimler, yukarıda bahsedilen gerekçeler dolayısıyla solu daima vatan haini, Allahsız, vatansız, Sovyet casusu, ahlaksız, ırz ve namus düşmanı olarak görmüşlerdir. Sol gruplar ise “komünist olmayan herkes faşisttir” anlayışlarından hareketle milliyetçileri faşistlikle suçlamışlardır. 1960’lı yıllar boyunca bu gruplar arasında hainlik ve faşistlik ithamlarıyla devam eden bu çatışmalar, zamanla şiddetini arttırmış, önce sokak çatışmalarına, ardından solun başını çektiği silahlı terör olaylarına dönüşmüştür. 1970’e gelindiğinde artan terör olayları ve hükümetin bu olayları durdurma konusundaki yetersizliği, 12 Mart 1971 tarihinde Türk Silahlı Kuvvetleri’nin AP hükümetine bir muhtıra vermesinin gerekçeli zeminini oluşturmuştur.

KAYNAKÇA

- Ahmad, F. (2010). *Demokrasi Sürecinde Türkiye (1945-1980)*, (Çev: A. F. Yıldırım), İstanbul: Hil Yayınları.
- Akpınar, H. (2005). *Kurtların Kardeşliği Ülkücü Hareketin Seyir Defteri*, İstanbul: Birharf Yayınları
- Aktan, C. Can. (2007). Muhafazakârlık ve Liberal Düşünce, *Köprü Dergisi*, 97.
- Altınıyıldız, N. (2006). İmparatorlukla Cumhuriyet Arası Eşikte Siyaset ve Mimarlık, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: Muhafazakârlık, V*, (Ed. T. Bora, M. Gültekingil), 3. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Armaoğlu, F. (1983). *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi*, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Atılğan, G. ve diğerleri (2015). Osmanlı’dan Günümüze Türkiye’de Siyasal Hayat, İstanbul: Yordam Kitap.
- Atsız, H. Nihal. (16.02.1951). Başvekil Saraçoğlu Şükrü’ye Açık Mektup, *Orkun*, 20, ss. 10-12.
- _____ (02.03.1951). Başvekil Saraçoğlu Şükrü’ye İkinci Açık Mektup, *Orkun*, 22, ss. 10-14.
- _____ (16.12.1965). Komünizmin Ahmak Kardeşi: Sosyalizm, *Ötüken*, 24, ss. 1-2.
- _____ (18.01.1952). Veda, *Orkun*, 68, s. 5.
- _____ (20.10.1965). Komünistler, *Ötüken*, 22, s. 2.
- _____ (Temmuz 1969). Solcu Foyası, *Ötüken*, 67, ss. 3-6.
- Baykam, B. (1998). *68’li Yıllar Eylemciler*, Ankara: İmge Kitabevi.
- Bora, T. (2000). K. Can, *Devlet Ocak Dergâh*, 6. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bora, T. (2008). Alparslan Türkeş, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce Sol*, VIII, (Ed. Tanıl Bora, Murat Gültekingil), 2. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bora, T. (2017) *Cereyanlar Türkiye’de Siyasi İdeolojiler*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Boratav, K. (1998). Dünyayı 68’e Getiren Koşullar, Uzantıları ve Son Bulması, *Teori*, 101.
- Can, K. (2008). Ülkücü Hareketin İdeolojisi, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce Milliyetçilik, IV*, 3. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Çetinkaya, H. (2007). *Fethullah Gülen’in 40 Yıllık Serüveni*, 7. Basım, İstanbul: Günizi Yayıncılık.
- Çubukçu, A. (1998). *Bizim 68*, İstanbul: Evrensel Basım Yayım.
- Darendelioğlu, İ. (1977). *Türkiye’de Milliyetçilik Hareketleri*, İstanbul: Toker Yayınları.

- Erten, A. Bağış. (2008). Türkiye’de 68, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: Sol, VIII, II*. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Feyizoğlu T. (2002). *Fikir Kulüpleri Federasyonu*, İstanbul: Ozan Yayıncılık.
- Feyizoğlu, T. (2005). *Fırtınalı Yıllarda Ülkücü Hareket*, 3. Baskı, İstanbul: Ozan Yayıncılık.
- Gair, C. (2008). *TheBeatGeneration A Beginner’s Guide*, Oxford: Oneworld Publications.
- Giritli, A. (1990).1990’larda Dünya Ekonomisi: Sıçramanın Keskin Sırtı, *Gelenek Dergisi*, 29, Mart.
- Güngör, E. (1993). *Dünden Bugünden Tarih Kültür Milliyetçilik*, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Güngör, E. (1994). *Sosyal Meseleler ve Aydınlar*, İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Güngör, E. (Mart 1973), *Din Meselesi, Töre*, 22, s. 13-14.
- Höke, E. (1989). *1960’lardan 1980’e Gençlik ve Mücadelesi*, İstanbul: Simge Yayınevi.
- Kabacalı, A. (2007). *Türkiye’de Gençlik Hareketleri*, İstanbul: Gürer Yayınları.
- Karadeniz, H. (1975). *Olaylı Yıllar ve Gençlik*, İstanbul: May Yayınları.
- Karakoç, S. (1967). *Yazılar*, İstanbul: Fatih Yayınevi.
- Katsiaficas, G. (1987). *TheImagination of The New Left A Global Analysis of 1968*, Cambridge, Massachusetts: South EndPress.
- Kennedy, P. *Büyük Güçlerin Yükseliş ve Çöküşleri*, (Çev. B. Karanakçı), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Kılınç, E. (2012). *İhtilal İhtiras ve İdeal 68 Kuşağı Hakkında*, İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Kısakürek, N. Fazıl. (2006). *Moskof*, İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- Kızık, M. (2008). *Küresel İsyen 68*, İstanbul: Günizi Yayıncılık.
- Koca, M. (2017). Alparslan Türkeş’in Komünizm Karşısındaki Düşünceleri, *Doğumunun 100. Yılında Türk Siyaset ve Fikir Hayatında Alparslan Türkeş*, Ankara: Kripto Yayınları, ss. 116-135.
- Kocabaş, S. (2004). *Bir Kuşağın Dramı 1960-1980*, İstanbul: Vatan Yayınları.
- Kurlansky, M. (2008). *1968 Dünya’yı Sarsan Yıl*, İstanbul: Everest Yayınları.
- Marshall, Gordon (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*, (Çev. O. Akınhay, D. Kömürcü), Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- McCleary, J. B. (2004). *TheHippie Dictionary A Cultural Encyclopedia of The 1960’s and 1970’s*, New York: Ten SpeedPress.
- Meşe, E. (2007). *Komünizmle Mücadele Dernekleri*, İstanbul: İletişim Yayınları.

MHP ve Ülkücü Kuruluşlar İddianamesi, Ankara, Çankırı, Kastamonu İlleri Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı, Evrak No: 1980/7040, Esas No: 1980/7040, Karar No: 1981/600.

Mollaer, F. (2009). *Muhafazakârlığın İki Yüzü*, İstanbul: Dergâh Yayınları.

Nacar, İ. (2018). *Gördüğüm Derin Devlet ve Neo HaşhaşiFetö*, İstanbul: Kitaparası Yayınları.

Nalbantoğlu, M. (2010). *Alparslan Türkeş ile Tarihi Aydınlatan Sohbetler*, İstanbul: Toker Yayınları.

Nazlı, A. (2007). Muhafazakârlık ve Değişim, *Köprü Dergisi*, 97.

Okutan M. Çağatay. (2004). *Bozkurt'tan Kur'an'a Milli Türk Talebe Birliği (MTTB) 1916-1980*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Özgüden, D. (1988). Türkiye'de Sol Yayıncılığın Gelişimi, *Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi*, İstanbul: İletişim Yayınları.

Öznur, H. (1999). *Ülkücü Hareket, I-II-III*, Ankara: Alternatif Yayınları.

Safa, P. (2012). *Sosyalizm Marksizm Komünizm*, 7. Baskı, İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Safi, İ. (1993). *Türkiye'de Muhafazakâr Siyaset ve Yeni Arayışlar*, İstanbul: Lotus Yayınevi.

Schrecker, E. (2004). *AmericanInquisition: TheEra of McCarthyism*, New York: RecordedBooks.

Soylu, D. (1975). *Komando Sorunu*, Ankara: Dağarcık Neşriyat.

Sönmezoğlu, F. (1986). *Ansiklopedik Politika Sözlüğü*, İstanbul: İletişim Yayınları.

Tevetoğlu, F. (1963). *Faşist Yok Komünist Var*, Ankara: Komünizmle Mücadele Yayınları.

Topçu, N. (1960). *Komünizm Karşısında Yeni Nizam*, İstanbul: Çeltüt Matbaası.

Toprak, Z. (Bahar 1998). 1968'i Yargılamak ya da 68 Kuşacağına Mersiye, *Cogito*, 14, s. 154-159.

Turgut, H. (1995). *Türkeş'in Anıları Şahinlerin Dansı*, İstanbul: ABC Basın Ajansı Yayınları.

Turhan, M. (2016). *Ülkü Ocakları 1966-1980*, Ankara: Panama Yayıncılık.

Türkeş, A. (1998). *Her Türü Emperyalizme Karşı*, İstanbul: Kamer Yayınları.

Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği Tüzüğü, (1963). İzmir: Karınca Matbaacılık.

Türkyılmaz, T. Ata. (1997). *Gençlik ve Eğitim Üzerine: Demokratik Öğrenci Muhalefetine Bakış*, İstanbul: Gökkuşacağı Yayınları.

Yaşlı, F. (2015). Türkiye'de Muhafazakâr Anti-Kapitalizm: Nurettin Topçu, *Alternatif Politika*, VII, 3, Ekim: 645-664.

Yıldız, A. (2009) Kemalist Milliyetçilik, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce Kemalizm II*, (Ed. Tanıl Bora, Murat Gültekingil), İstanbul: İletişim Yayınları.

Yılmaz, Tanzer S. (1997). *Türkiye’de Gençlik Hareketleri*, İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları.

Gazeteler:

“10 Fakültede öğrenciler boykot yapıyor.”, *Milliyet*, (14.06.1968), s. 1.

“Emperyalizme ve sömürüye karşı işçi yürüyüşüne katılanlar ile Dolmabahçe ve Beşiktaş camilerinde namaz kılanlar Taksim’de karşı karşıya geldiler.”, *Milliyet*, (17.02.1969), s. 1.

“Kamplar Açılmaya Başlandı.”, *Devlet*, 15, (14.07.1969), s. 4-5.

“Komandolar”, *Devlet*, 3, (21.04.1969), s. 4.

“Komünizmle Mücadele Derneğinin tertipleği konferanslar.”, *Milliyet*, (15.01.1957), s. 2.

“Miting sırasında Amerikan askerleri karaya çıkmadı.”, *Milliyet*, (25.06.1967), s. 1,7.

“Öğrenciler Dil Tarihi işgal ettiler.”, *Milliyet*, (11.06.1968), s. 1,7.

“Peyami Safa, Altan Deliorman tarafından ‘nasıl komünist oluyorlar.’ Konferansları verilecektir.”, *Milliyet*, (14.04.1957), s. 2.

“Üniversitede bütün harçlar arttırıldı.”, *Milliyet*, (21.07.1964), s. 2.

“Yeni Büyükelçi Handley yemin etti.”, *Milliyet*, (07.05.1969), s. 1.

“Demirel Dünya yeni ufuklara doğru gidiyor: Boykota değinen Başbakan ‘Eskiden isyan sayılanların artık toplum hadisesi addedildiğini’ söyledi.”, *Milliyet*, (14.06.1968), s. 1,7.

“Hükümet kanlı olay için ağır şekilde suçlandı.”, *Milliyet*, (18.02.1969), s. 7.